HET LAND VAN AALST

TIJDSCHRIFT VAN DE
HEEMKUNDIGE VERENIGING
« HET LAND VAN AALST »

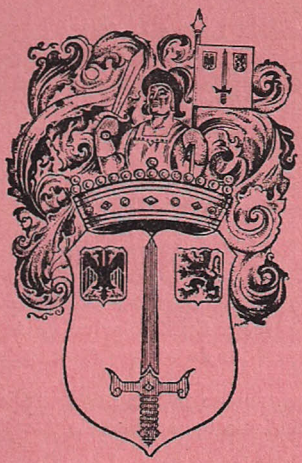

Jaargang XV — 1963 Nr. 5

UITGAVEN

Te bestellen, mits voorafbetaling van het bedrag + verzendingskosten op POSTREKENING 5869.11 van het LAND VAN AALST, Denayerlaan, 51, Brussel 19.

I. VROEGERE JAARGANGEN.

Behalve jaargang 1953, Nrs 1-5, zijn bijna alle jaargangen nog volledig te verkrijgen : 120 F.

Afzonderlijke afleveringen van onvolledige jaargangen, zover de voorraad strekt : 25 F enkele aflevering.

II. GENEALOGIE EN BIOGRAFIE.

F. COUCK, Familie Sonck te Denderleeuw — 15 F.

J. DE BROUWER, De Heren in en van de Heerlijkheid Lede — 20 F.

J.G. DE BROUWERE, Theodoricus Martini Alostanus — 15 F.

Dr. L. ELAUT, Jan Stul — 10 F.

V. GAUBLOMME, Necrologie van de Kartuise St.-Martens-Bos te St.-Martens-Lierde — 129 F.

J. LINDEMANS, Het Geslacht Baeten — 15 F.

L. LINDEMANS, Het Geslacht De Vuyst en verwante Familiën — 40 F.

E.J.J. ROOBAERT, Enkele Gentse Kunstenaars uit de tweede helft van de XVIIe eeuw werkzaam te Bottelare — 25 F.

A. VAN LUL, Afstamming van Adriaan van Lil — 10 F.

A. VAN LUL, Van Lul — 60 F.

H.C. VAN PARIJS, Van Santen — 50 F.

J. VAN TWEMBEKE, De heren van Brakel — 10 F.

III. GESCHIEDENIS.

F. COURTEAUX & A. VAN LUL, Aalst, Een eeuw evolutie — 60 F.

F. COURTEAUX, Begijnhof van St. Katharina op de Zavel te Aalst — 45 F.

J. DE BROUWER, Bijdrage tot de oudste Geschiedenis van Denderleeuw — 15 F.

J. DE BROUWER, Herbergnamen in het Land van Aalst vóór 1780 — 15 F.

J. DE BROUWER, Demografische en Sociale Evolutie van Denderleeuw — 15 F.

J. DE BROUWER, De Kerk van Lede en haar Kunstschatten — 70 F.

J. DE BROUWER, Het Kollegiaal Kapittel te Haaltert — 120 F.

J.G. DE BROUWERE, De Schepenbrief van Boechoute — oudste Middelnederlandse Oorkonde (1249) — 15 F.

Fr. DE CACAMP, De lijdensweg van Geraardsbergen — 35 F.

Fr. DE CACAMP, De oudste Burger van Geraardsbergen is 504 jaar oud — 5 F.

Fr. DE CACAMP, Dertig maanden uit de Geschiedenis van Aalst — 145 F.

Fr. DE CACAMP, Vier maanden uit de Geschiedenis van Aalst — 60 F.

S.F. DE LAET, Hofstade in de voorhistorische en in de Romeinse tijd — 20 F.

R. DE METTE, De zes klokkenspelen van Aalst — 10 F.

G. DE SMET, De kapel van O.L. Vrouw ten Beukenboom te Voorde — 15 F.

G. DE SMET, De Dekenij St.-Lievens-Houtem — 10 F.

V. GAUBLOMME, De Heerlijkheid van Litsau te St.-Maria-Lierde en haar Renteboek van 1611 — 25 F.

M. GIJSSELING, Op toponymische verkenning te Aalst — 10 F.

P. JANSSENS, De Wilhelmieten te Aalst — 30 F.

HET KARMELIETENKLOOSTER TE BOTTELARE

HOOFDSTUK V.

DE KLOOSTERGEBOUWEN.

Reeds in 1667 sprak de pastoor van Bottelare in een schrijven aan het aartsbisdom, van een bidplaats in hout, die de paters Karmelieten op de gekregen goederen van de heer de Paix en zijn zuster hadden opgericht (1). Het volgend jaar is er spraak van de bouw van een grotere kapel, die tachtig voet lang en dertig voet breed zou zijn (2).

In 1669, rond Pasen, is men reeds enige tijd bezig met de aarde werken om kortelings met de bouw van een nieuwe kapel te beginnen (3).

Van het eerste houten complex van 1667 is een plan overgebleven; van de tweede bouw of vergroting is weinig bekend; ook van de derde bouw is een plan bewaard gebleven.

Op het eerste plan kunnen wij de verdeling in drie delen volgen van de goederen door Bertolf en Josyne de Paix aan de paters Karmelieten geschonken.

De eigendom eindigt aan de beek die Bottelare van Munte en Moortzele scheidt en wordt in het westen begrensd door de steenweg van Bottelare naar Munte.

Het goed was verdeeld in drie percelen :

Een eerste, op het plan aangeduid met de letter A, ten noorden, is 695 1/2 roeden groot en daarop stond gans in het noorden het pachthof dat uit twee gebouwen bestond.

Een tweede, op het plan aangeduid met de letter B, ten zuiden palend aan de beek, was 612 roeden groot, vroeger meers, nu zaailand.

De twee delen waren gescheiden door een gracht die ten westen naar de steenweg van Munte liep en ten zuiden naar de beek die Bottelare van Munte en Moortzele scheidde.

Het derde, op het plan aangeduid met de letter C, lag ten oosten van de waterloop en van de percelen A en B en was 820 roeden

---

(1) Kerkarchief, Pastorij Bottelare : « patres carmelitae in oratorio quodam ligneo quod extruxerunt in fundo quodam D. de peys et ejus sorore ipsis conventum fundantem concesso. »

(2) Kerkarchief, Pastorij Bottelare : « et ipsi cum 12 vel 15 residerunt et futurum dicunt et sacellum extruxerint quod nunc in fundo deliniarunt 80 pedum longum et 30 latum quid proxima aestate non obstante temporum malitia vel in tuto vel saltem in parte se exstructuros. »

(3) Kerkarchief, Pastorij Bottelare : « Hodie inceperunt magno pio zelo sed malo Patres Carmelitae jam diu praeparati eruere terram ut cras incipiunt jacere fundamenta sacelli sui in Bottelare. »

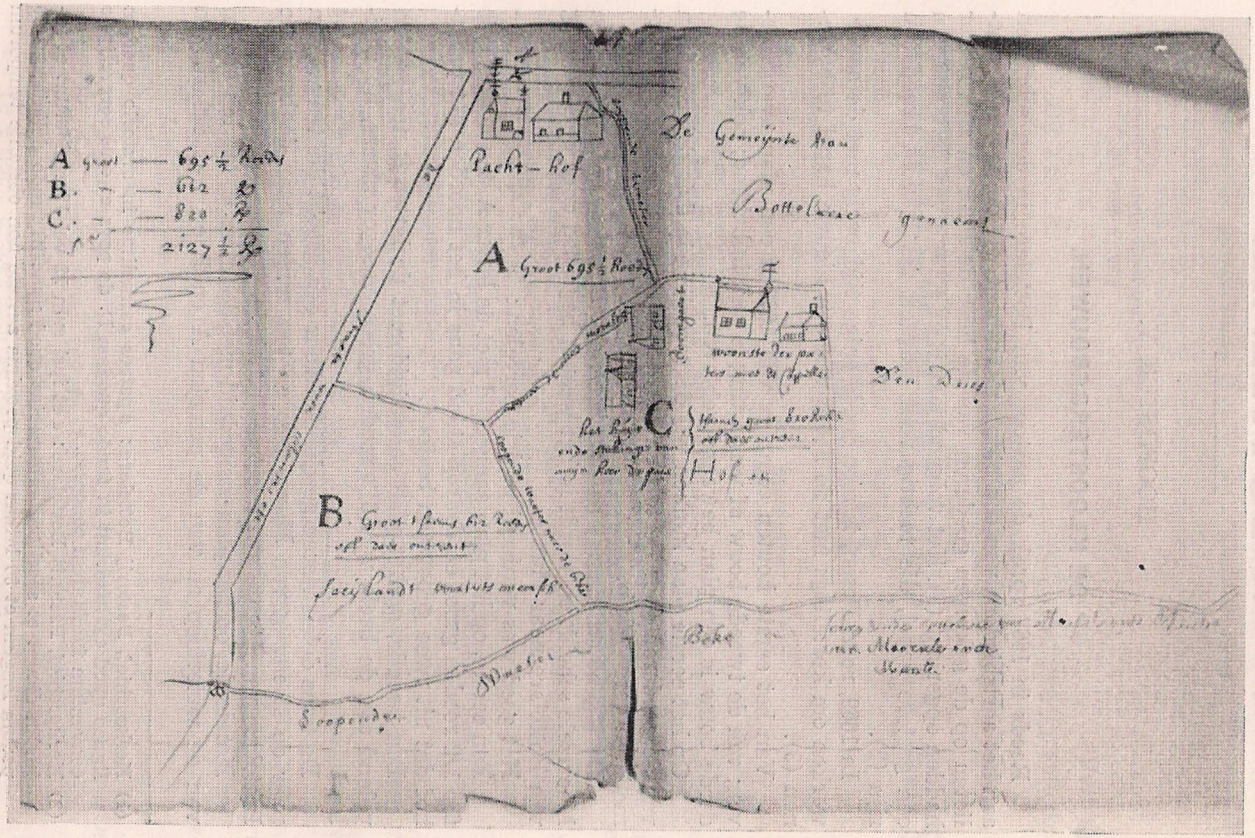
A groot — 695 ½ Roeden
B. — — 612 ℞
C. — — 820 ℞
2127 ½ ℞
Pacht-hof
De Gemeynte Brau
Bottelwerc genaemt
A Groot 695 ½ Roeden
woonste der pa-
ters met 't Capelle
Den Dorp
C
Hof en
B
Beke
Loopende

groot. Op dat deel stond het huis van mijnheer de Paix met hof en boomgaard.

Tussen het huis van mijnheer de Paix en de Dries stond « de woonste der paters met de cappelle ».

Het was die houten kapel met twee kleine vensters langs iedere zijde, waarvan de pastoor in 1667 sprak.

Het huis der paters was ook zeer klein en zonder verdieping met slechts drie kleine vensters en nauwelijks groot genoeg voor twee priesters-kloosterlingen en één lekebroeder.

In de houten kapel was slechts een voorlopig altaar opgericht.

Het klooster dat de paters voor 12 tot 15 kloosterlingen wilden oprichten zal slechts gedeeltelijk worden opgebouwd « saltem in parte exstructuros » en dat zal eerst gebeuren na de dood van de laatste van de twee stichters in 1683. Het huis van de stichters zal vergroot worden en er zal een kapel gebouwd worden en een schuur op het neerhof; ook een groentenhof en een boomgaard zullen aangelegd worden. De vergroting van het huis van de heer de Paix moet nochtans voldoende zijn om er ten minste zoveel kloosterlingen te kunnen herbergen als de stichtingsakte voorschrijft en om te voorzien in het onderhoud van die 12 tot 15 kloosterlingen zal er minstens zes tot zeven bunder land bij het kloosterbeluik moeten gevoegd worden (4).

In verband met die nieuwe kapel werd er op 29 juli 1682 een contract afgesloten tussen het Karmelietenklooster van Bottelare en de schrijnwerker Jan Van Bavegem. Deze Jan van Bavegem moest voor de nieuwe kapel een altaar maken van « droog en gaef hout met vier gedraaide kolonnen van droog lindenhout met ijzerwerk om het vast te maken; hij zal moeten maken alle de cleuven ende opentreckingen de welcke binnen een jaar en half in den voormelden autaer sullen bevonden worden ».

De vicarius van Bottelare, Samuel a S. Petro, moest er voor betalen honderd pond en zes en twintig gulden, ook de kosten om het altaar van Gent naar Bottelare te vervoeren; het klooster moest ook zorgen voor werklieden om het altaar op te trekken (5).

Het nieuw klooster zou moeten gebouwd worden op een goed geschikte en ruime plaats, met een kerk, pand en slaapplaats, eetplaats, keuken en met al de gewone noodzakelijkheden van een woonhuis. Het zou maximum moeten kunnen staan op zes tot zeven bunder en minimum op twee bunder en twintig roeden. De vijftien kloosterlingen zullen gemakkelijk kunnen leven met het inkomen van dertig bunder. Nochtans deze goederen renderen weinig, te meer nog dat de

---

(4) Kerkarchief, Pastorij Bottelare : « Ainsi est il que le remonstrant serait d'avis (pour avancer l'honneur de Dieu) à faire elargir et amplifier la ditte habitation et y construire une eglise, couvent, grange, bassecour, jardin à choux, pommeraye et pour y pouvoir loger et entretenir ses religieux selon le nombre de la fondation, mais ne pouvant effectuer sans enclaver sept ou six bonniers des susdittes terres par les fondateurs cédées et par vostre Majté amortisées dont il luy est necessaire... »

(5) Merkelbeek (N.-L.), Ned. Carm. Instituut, map Bottelare.

paters elke dag twee Missen en een jaargetijde moeten celebreren met uitdeling van brood aan de armen. Zo zouden deze landen, de plaats voor de kapel, de woning der paters, de stallen en de hof voor een groot gedeelte op Munte liggen.

Het ganse complex zou gebouwd worden op het eerste plan afgetekend met de letter C en zal rondom in het water liggen van een beek, doch dit deel C is slechts 820 roeden groot (6).

Hoogstwaarschijnlijk hebben de Karmelieten te Bottelare bij de eerste verbouwing van het klooster zich beperkt tot de vergroting en omvorming van het huis van de heer de Paix, want enkele jaren later zeiden zij reeds dat de kloostergebouwen bijna in puin vielen en hadden zij een nieuwe kapel opgericht, die achteraf te klein bleek te zijn. Over dit alles hebben wij echter geen oorkonden kunnen terugvinden.

Over de bouw van het nieuw klooster met de grote kerk in 1763 zijn wij beter ingelicht. Pastoor Bosmans zei dat de paters in 1763 bezig waren met het opbouwen van een nieuw klooster en een grote kerk, zelfs op een andere plaats dan het vroegere, maar niet bij de parochiekerk, omdat zij geen toestemming kregen om deze te gebruiken. In die kerk zouden, steeds volgens pastoor Bosmans, drie altaren en zes biechtstoelen staan. (7).

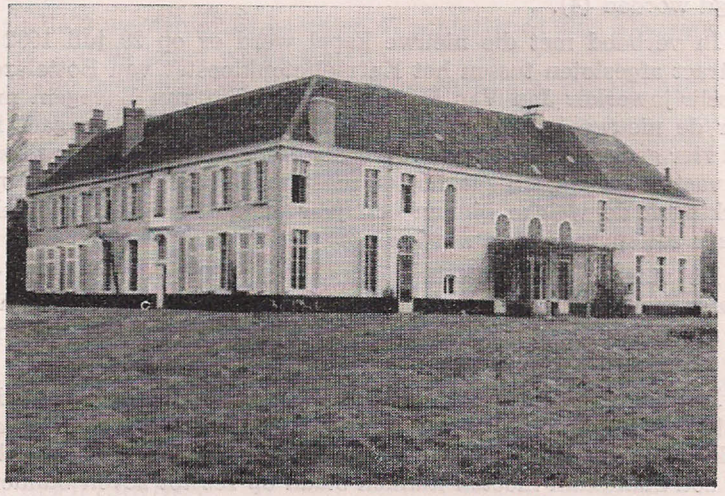

Het vroeger kloostergebouw.

Er is een tweede plan bewaard gebleven dat ons volledig inlicht over de schikking en de afmetingen van deze kloostergebouwen en de kerk.

Het nieuw klooster had zijn ingang langs de Dries; tussen Dries en klooster lag een walling. In het midden der kloostergebouwen lag

(6) Merkelbeek (N.-L.), Ned. Carm. Instituut, map Bottelare.
Merkelbeek (N.-L.), Ned. Carm. Instituut, Foto, N° 1, 1803.
(7) Kerkarchief, Pastorij Bottelare.

het Pandhof dat 62 voet breed was en gans omringd door een pand van 13 voet binnen de muren.

Tussen de kapel en het pandhof lag het klein pandeken « onder een aftreck » en dat was 10 voet breed.

Links van het pandhof stond de kapel met drie ingangen, één van op de weg op de Dries en twee van uit het klooster in de pand. De kapel was 29 voet breed en 68 en half voet lang. Zij moest 73 voet lang geweest zijn, doch het verschil was gebruikt voor sacristy en bovenoratorium, waarin kassen waren aangebracht voor antipendia en misgewaden en een trap om het bovenoratorium te kunnen bereiken.

Rechts van het pandhof kwam men van op de Dries eerst in de spreekkamer terecht, waarachter een trapzaal met trap om de cellen der paters te bereiken.

Achter de trapzaal lag de refter of eetplaats van 18 tot 19 voet breed en 35 voet lang. Deze eetzaal was verbonden met de keuken die op haar beurt toegang gaf tot een grotere en kleinere gastenkamer.

Boven waren de cellen der Paters en de Bibliotheek.

Op enkele meters afstand van de refter en rechts ervan stond het huis van de stichter (reeds omvormd in klooster) en dat 66 voet lang was bij 21 voet breed.

Gans het kloostercomplex was door een beluik van de buitenwereld afgesloten.

Achter het klooster lag de hof.

De kloostergebouwen hadden in hun geheel een diepte van 75 en een breedte van 125 voet of ongeveer 38 meter voorgevel bij 23 meter zijgevel (8).

Om dit gebouw op te trekken leenden de Karmelieten aan hun provincie in 1772 ongeveer 1600 gulden en in 1774 nog 300 gulden.

Op de achterzijde van het kloostergebouw vinden we heden nog het jaartal MDCCLXIII.

HOOFDSTUK VI.

LEDENAANTAL EN ACTIVITEIT DER KLOOSTERLINGEN.

In 1667, toen er nog slechts een houten bidplaats en een voorlopig klooster was, telde de communauteit slechts twee paters en één broeder, waarvan één de overste « vicarius » genoemd werd (1). Later als de nieuwbouw er zal staan, zal de communauteit stijgen van 12 tot 15 kloosterlingen (2).

Reeds in 1685, dus kort na de opbouw van het eerste klooster,

---

(8) Merkelbeek (N.-L.), Ned. Carm. Instituut, Foto, N° 1. 1804.

(1) Kerkarchief, Pastorij Bottelare: « idque ut perseveranter sacerdotes duos ibidem patres cum uno aut altero fratre laico ex nunc ibidem fixae commorantur ».

(2) Kerkarchief, Pastorij Bottelare: « ... cum 12 vel 15 ibi residerunt ».

citeert Paul van Buscum, deken van Oordegem, in het Karmelietenklooster van Bottelare 9 of 10 paters, waarvan er 2 of 4 biechtvaders waren en 4 of 5 lekebroeders.

In 1689 zijn er 12 kloosterlingen en in 1690 zijn er 8 of 10. Later nog worden er 12 aangegeven met respectievelijk 2 of 4 biechtvaders (3).

In 1722, toen H. Van den Bruel deken van Oordegem was, waren er 7 paters en 3 broeders (4).

In 1718 telde Bottelare slechts 345 inwoners en toch had men er omwille van de pelgrims steeds drie HH. Missen op zon- en feestdagen : de eerste werd gelezen door de pastoor van Moortzele, de tweede door een pater Karmeliet en de derde, waaronder hij predikte, door de pastoor van Bottelare zelf.

In 1738, onder deken Van der Donckt, verbleven er 7 paters en 4 broeders, onder het bestuur van een vicarius. De visitatie gebeurde er door de generaal van hun orde (5).

In 1762 geeft deken J.J. Van Herreweghen eveneens 7 priesterskloosterlingen en 3 lekebroeders aan (6). In dat jaar heeft de pastoor nog 15 pond Vlaams van de kerk ten behoeve van biechtvaders en pelgrims gedurende de twee octaven van Sinksen en van Sint Anna omwille van de mindere inkomsten van de kerk en de kleinere toeloop van bedevaarders.

De kloosterlingen leefden van de inkomsten hunner goederen en van de aalmoezen die zij ontvingen. Zij bewezen diensten aan de pastoors van Balegem, Gijzenzele, Semmerzake, Hillegem, Munte en Oombergen, waar zij tijdens de ganse noveen ter ere van de H. Agatha verbleven. Bij het feest van Sint Hubertus hoorden drie biechtvaders-kloosterlingen de biechten te Baaigem. Ook naar Scheldewindeke, Gavere, Vurste en Schelderode, gingen zij om dienst te bewijzen. Alle maanden hielpen zij te Oombergen, Melle en te Nazareth. Zij lazen de H. Mis in Lemberge en te Dikkel, assisteerden te Moortzele, predikten de Passie te Munte in 1783 en in 1784 ook te Melle, te Oosterzele en nogmaals te Munte. Zij hoorden biecht te Hillegem en deden de begrafenisdienst van de zuster van de pastoor van Semmerzake. Op aanvraag van de gravin van Leeuwergem celebreerden zij de H. Mis in haar kapel op het kasteel. Zij vervingen de pastoor van Balegem voor verschillende dagen, predikten de Passie te Munte, te Melle, te Scheldewindeke, Nazareth en te Bottelare zelf. Zij celebreerden ook voor de markiezin van Rode in de kapel van haar kasteel. Zij gingen op termijn, d.w.z. voor enige dagen, eens omhalingen doen naar Balegem, Hillegem, Scheldewindeke, Melle, Schellebelle, Vurste, Oosterzele, Lemberge, Bottelare, Dikkelvenne en Moortzele, waar zij geld, boter, graan en garen (vlasdraad) kregen. Zij waren ook nog « stationarii » te Oombergen en te Dikkel. Zij ontvingen meer dan 100 gulden cijns en meer dan 300 gulden van verpachte gronden.

---

(3) R.A.G. Fonds Bisdom Gent. Dekanale visitatieverslagen : Oordegem, 1685, 1689, 1690.
(4) R.A.G. Fonds Bisdom Gent. Dekanale visitatieverslagen : Oordegem, 1722.
(5) R.A.G. Fonds Bisdom Gent. Dekanale visitatieverslagen : Oordegem, 1738.
(6) R.A.G. Fonds Bisdom Gent. Dekanale visitatieverslagen : Oordegem, 1762.

Jaarlijks betaalde het klooster aan vis, kolen en alle huishoudelijk gerief meer dan 630 gulden. De kloosterlingen voedden zich met groene bonen, vis, krabben, vlees, kaas, tarwe, eieren, melk, lijsters, duiven, patrijzen, uitzonderlijk ook met oesters, spelt, karpels, vinken, konijnen en kiekens, ansjovis, paling, varkenvlees en zij verbruikten acht stenen boter. In het klooster droegen zij meestal klompen.

Zij deden vele beplantingen op hun goederen, meestal kleine boompjes en twee duizend elsplanten (7).

Buiten de diensten die de Karmelieten in de parochiekerk verrichtten, lazen zij nog op zon- en feestdagen de vroegmis in de parochiekerk van Merelbeke, waarvoor zij jaarlijks 15 pond gr. ontvingen (8).

In 1702 wou de markies van Rode, als wereldlijke heer, de parochiekerk van Bottelare aan de paters Karmelieten overdragen om er dagelijks de goddelijke diensten in te celebreren, maar de Paters zouden verplicht zijn « ten eeuwighen daeghe in de voorseyde kercke van Bottelaere alle jaeren gratis ende sonder vergelt tot lavenisse ende gedachtenisse van de reeds gestorven ende noch te overlijden familieleden » te doen een solemneel jaargetijde met diaken en onderdiaken, waarvoor zij gans de metten zouden zingen met het voltallig koor van al de kloosterlingen. De Paters zouden ook het was leveren (vier grote stalkaarsen) en zij moesten ook de baar zetten met de pelder. Aan de vier stalkaarsen moesten zij de wapens van de markies van Rode ophangen en zij moesten hem ook veertien dagen op voorhand verwittigen. Op zijn beurt zou de markies van Rode in het hoogkoor van de parochiekerk van Bottelare een tombe laten plaatsen van wit en zwart marmer « met alle wapenen ende quaertieren van den geslachte » binnen de twee jaar. De paters moesten een marmer hoogaltaar laten maken ook in wit en zwart marmer, waarvoor de markies duizend gulden zou geven, als het altaar voor de helft gemaakt was. Het altaar zou de wapens van de markies dragen, maar al de herstellingen zouden eeuwigdurend ten laste vallen van het klooster (9).

Te Bottelare zelf waren de Paters Karmelieten verbonden door hun contract om de parochiedienst te helpen verzekeren (Zie Hoofdstuk III).

Bij de dood van onderpastoor Holderbeek te Bottelare in oktober 1742, blijft de parochie zonder onderpastoor tot in 1754. Gedurende deze twaalf jaren celebreerde een pater Kameliet elke dag de H. Mis in de parochiekerk, waarvoor hij een vergoeding kreeg van 100 florijnen per jaar. Hij hoorde ook bijna steeds alleen de biechten, reikte de H. Communie uit en zegende met de relieken van de H. Anna.

Daar de pastoor van Bottelare op zon- en feestdagen in Lemberge

---

(7) R.A.G. Fonds Bottelare, N° 61 : Registre des Recettes et des depenses.
(8) **F. De Potter** en **J. Broeckaert,** *Geschiedenis der Gemeenten van Oost-Vlaanderen,* V^e^ deel, *Bottelare,* blz. 26.
(9) Kerkarchief, Pastorij Bottelare.

fungeerde, vroeg hij zeer dikwijls, en altijd op Pasen en Sinksen, Allerheiligen, Kerstdag, het feest van Sint Stephanus en ook op de mariale dagen twee biechtvaders. De paters bewezen wel die diensten, maar bekloegen zich er toch over dat zij daardoor geen hulp konden bieden op de aanpalende parochies. De pastoor om hen tevreden te stellen, betaalde hen dan twee dukaten per jaar van 1745 tot 1753.

In 1748 werd pastoor Blondeau het slachtoffer van een apoplexie en zes tot zeven weken kwam hij niet in de kerk en bijna een gans jaar door deed hij geen dienst. De paters stonden heel die tijd in voor de diensten op Bottelare en ook op Lemberge : zo deden zij op zon- en feestdagen twee Missen te Lemberge en twee te Bottelare; zij hoorden al de biechten, ze predikten en gaven er de catechismus, zij doopten, bezochten de zieken, zongen de vigiliën en begroeven de doden. Voor de begrafenissen betaalde de pastoor aan de paters tien stuivers en voor de gestichte en niet gestichte jaargetijden, waarvoor de pastoor 20 of 30 stuivers ontving, gaf hij er tien aan het klooster. Voor gans het jaar 1749 kreeg het klooster voor bewezen diensten van de pastoor dertig florijnen en vier stuivers; zelfs als de pastoor een coadjutor had, dan ging deze naar Lemberge en moesten de paters de dienst van Bottelare verzekeren, en als de pastoor toch naar de kerk kwam dan was het alleen maar om te celebreren. De eerste zondag van december 1756, waarop een aflaat ter ere van Sint Anna te verdienen was, hoorde de pastoor enkele biechten, maar hij kreeg niet veel biechtelingen, omdat hij slecht hoorde en te luid sprak. Tien keer per jaar predikten de paters in de parochiekerk, zeer dikwijls hoorden zij biecht van elf uur tot half twaalf, deelden de H. Communie uit en zegenden met de reliek van Sint Anna, want de pastoor van Bottelare was impotent geworden en was ook in de mening dat de paters dat alles moesten doen (10).

Buiten hun diensten in de parochiekerk en in die der aanpalende gemeenten, had het Karmelietenklooster op de Dries ook zijn dagelijkse goddelijke diensten en bizondere op sommige dagen van het jaar. Immers de kapel was toegewijd aan de H. Albertus. Het feest van de patroonheilige werd op zijn dag luisterrijk gevierd en tot voor een vijftigtal jaar werd onder het volk van Bottelare de herinnering er aan bewaard onder de naam van « Bertjesdag ». Er ging ook jaarlijks een processie uit binnen in het klooster op het feest van O.L. Vrouw van de Scapulier. De inwoners van Bottelare van vóór 200 jaar, die deze processie bijwoonden, hebben de nagedachtenis van deze plechtigheid overgeleverd onder de tot heden toe gekende naam « kloosterkensommegang ».

Feesten en vermakelijkheden hadden bij deze gelegenheid op de Dries plaats.

Uit dit alles blijkt dat de paters te Bottelare door het volk werden begrepen en bemind en de bevolking met de paters meeleefde en meevierde.

---

(10) R.A.G. Fonds Bisdom Gent, Bottelare, M. 31. Zie bijlage VI.

HOOFDSTUK VII.

AFSCHAFFING VAN HET KLOOSTER EN STAAT VAN GOEDEREN.

Onder de regering van Jozef II, de keizer-koster, liepen vele kloosters in België gevaar te verdwijnen; reeds de 6de maart 1784 gebood hij 22 prioraten af te schaffen, waaronder de Wilhelmieten, de Brigittijnen, de Celestijnen en de kanunniken van St. Augustinus, daar ze « onnuttig » waren.

De bedelorden, die een buitenkloosterlijke activiteit ontplooiden, hetzij door predikatie, biechthoren, hetzij door onderwijs, werden « nuttig » geacht; zo werd een lijst opgemaakt door het gouvernement, de 5de juli 1784, waarop de 22 kloosters van de geschoeide Karmelieten vermeld stonden (o.m. Bottelare), voor nader onderzoek.

Maria-Thereria had zich reeds voorgenomen « het bedelen » af te schaffen, doch er werd haar op gewezen, dat al die monniken dan van iets moesten leven en men aan al de leden verplicht zou wezen een « jaarpensioen » te betalen. Na een algemeen onderzoek nopens het kapitaal dat de bedelmonniken rondhaalden, kwam men tot de conclusie dat dit amper op « 10 sous » per inwoner mocht gerekend worden, wat te versmaden was.

Jozef II echter vormde het plan « dat bedelen » eens en voor altijd af te schaffen en oordeelde dat de 158 bedelkloosters best zouden herleid worden tot 72 versmolten kloosters en 6 hospitalen; doch daar de paters meestal in de omliggende parochies, als hulppriesters dienst deden en nuttig waren, mochten hun kloosters ongehinderd blijven bestaan.

In 1786 echter, bij het afschaffen van 49 abdijen, had ook het Oostenrijks gouvernement beraadslaagd op welke wijze, de rijkdommen van de bedelkloosters zouden kunnen besteed worden. Aan elk Karmelietenklooster werd dan in dit vooruitzicht een brief gezonden met verzoek de « staat van goederen » op te maken en naar het gouvernement in te zenden (1).

Eerst op 23 mei 1787 zond frater Hilduardus a S. Christina, overste van het klooster van Bottelare, zijn stuk in.

Het klooster van de geschoeide Karmelieten of « Onse Lieve Vrauwbroeders » onder de titel van de H. Moeder Anna opgericht, bestond bij de afschaffing uit het kloostergebouw zelf, de hof en de boomgaard, waarvan een deel op Bottelare en een deel op Munte lag en het was in het geheel volgens de kaart één bunder, twee dagwand en elk roeden groot. Daarbij was er nog een « behuysd hofstedeken », ook gelegen gedeeltelijk op Bottelare en gedeeltelijk op Munte, dat één dagwand en veertien roeden groot was.

---

(1) **Dr. G. De Schepper,** *La réorganisation des paroisses et la suppresion des Couvents dans le Pays-Bas Autrichien sous Joseph II,* Leuven, 1942, blz. 150, 151, 153, 154.

Het klooster bezat tien bunder drie dagwand en vier en zestig roeden bos, meestal op Munte gelegen, ook nog één dagwand en veertig roeden dreef en zeven en negentig roeden uitplant op « muntesinck ». Het bezat ook nog negentien bunder één dagwand en vier en twintig roeden op Scheldewindeke gelegen.

Van deze gronden gebruikte het klooster zelf elf bunder, twee dagwand en twee en negentig roeden en verpachtte het overige aan Carolus en Gerardus Piens, Carolus Van der Meers, Adriaan Rutsaert, J.B. Van de Velde, Jacobus De Geyter, Jozef en Petrus Helderweert, P.F. de Linge, Jan Criel, Lieven van Boxtael, Amandus Lagaert, Frans Dhnyvetter en Jan Codde. Al deze verpachte eigendommen brachten samen 989-13-7 gulden op.

In geld bezat het klooster 14 pond 5 schelling en 9 groten.

Het bezat ook een kapitaal met last van de stichting dat bezet was aan Egidius Verstuyf van Oosterzele op drie dagwand en drie en dertig roeden zaailand en op zijn hofstede te Oosterzele op de Dries, die veertig roeden groot was en waarvoor wekelijks een H. Mis voor overledenen met « De Profundis » moest gelezen worden. Verstuyf betaalde jaarlijks negen en twintig gulden en negen stuivers interest.

Het klooster bezat ook nog een tweede kapitaal van zestig pond, bezet op de « behuysde hofstede » van Jan de Cock te Balegem, die één dagwand en vijf en twintig roeden groot was en op een stuk land van vijftig roeden. De Cock betaalde daarvoor jaarlijks veertien gulden en acht stuivers interest, waarvan de olie voor godslamp moest betaald worden.

Uit eigen inkomen en zonder last van stichting bezat het klooster nog een kapitaal van honderd één en zeventig pond acht schellingen en zes groten en tien en half deniers, die het bezet had op de « behuysde hofstede » van één dagwand en éénentachtig roeden van Jacobus de Dobbelaer van Balegem, waarvoor hij jaarlijks één en veertig gulden en 2 stuivers betaalde en ook nog een kapitaal zonder last van stichting, van vijftig pond, bezet op de « behuysde hofstede » van Georges Wouters op « muntesinck » en een derde kapitaal van twee honderd gulden bezet op de « behuysde hofstede » van Lieven Coryn te Velzeke.

Van missen en kerkelijke diensten ontving het klooster jaarlijks twee honderd één en dertig gulden en zes stuivers plus de opbrengst van de omhalingen op de parochies, waar de paters dienst deden en op termijn gingen en die bestond uit graan, boter, garen en die voor dit jaar van aangifte vijf honderd negen en zeventig gulden en vijf stuivers beliep.

Het jaarlijks inkomen van het Karmelietenklooster van Bottelare bedroeg duizend negen honderd en acht en twintig gulden, dertien stuivers en zeven groten.

Als al de passieve en actieve schulden van het klooster, te betalen aan hun eigen provincie, aan juffrouw De Winne voor levering van de miswijn en aan verscheidene andere personen geregeld zijn,

da heeft het klooster nog een te kort van zeven duizend twee honderd twee en zestig gulden en dertien stuivers.

Elk jaar moet het klooster ook voorzien in het levensonderhoud van twaalf tot vijftien kloosterlingen, wat mag geschat worden op drie honderd gulden per hoofd en per jaar, wat voor 1787 (er waren dan acht kloosterlingen) twee duizend vier honderd gulden betekent en ook voor het levensonderhoud der knechten geeft het klooster drie honderd gulden uit.

Elk jaar waren er op de stichtingsgoederen heerlijke renten af te betalen : zeven gulden aan de heer van Merelbeke, vier stuivers aan de markies van Rode, vijf stuivers aan de abt van de St. Pietersabdij te Gent, twee gulden en twee stuivers aan de heer van ter Burght, twaalf stuivers aan de kerk van Bottelare en alle vijftig jaar zes honderd gulden aan de heer van ter Burght.

Het klooster had ook « pieuse oncosten ». Zo betaalde het veertig gulden voor « keirsen », zeventien gulden voor het wassen en het herstellen van het lijnwaad, tien gulden voor een nieuwe albe om de twee jaar, vijf gulden voor de herstellingen van de paramenten, vijf gulden voor het schuren en kuisen van de kerk, dertig gulden aan miswijn, negen gulden volgens stichting aan « éénen sack terwe in broodt uyt te deelen aen de armen van Bottelaer en Munte », zeventien gulden voor de olie in de godslamp, zeven gulden aan mis- en communiebrood. Dagelijks moesten de kloosterlingen ook wegens de stichting twee gelezene missen met « De Profundis » celebreren voor overledenen, twee jaargetijden, één voor overledenen en één voor een overledene zingen; verder nog door stichting elke zaterdag een mis lezen voor overledenen met « De Profundis ». Al de priesters-kloosterlingen moesten elk jaar ook negen missen lezen voor de weldoeners en één mis bij het overlijden van ieder kloosterling uit hun provincie.

Het klooster is ook belast door contract met de pastoor van Bottelare, zonder vergoeding, om op alle zon- en heiligdagen in de parochiekerk de vroegmis te lezen en biecht te horen; ook op alle zon-, dins- en heiligdagen mag de pastoor van Bottelare twee priesters-kloosterlingen vragen om zijn dienst te helpen doen; ook op alle hoogdagen, gedurende het octaaf van Sinksen en van de H. Moeder Anna, mag hij zelfs vier priesters vragen om de mis te lezen en biecht te horen. De kloosterlingen moeten ook tien sermoenen doen per jaar in de parochiekerk, alles zonder vergoeding.

Het klooster gaf ook jaarlijks vijftig gulden uit aan onderhoud en herstel van kerk en gebouwen, vijftig gulden aan dokter en apotheker en twintig gulden aan de « churigyn en barbier ».

Wanneer wij de balans opmaken voor het kloosterinkomen dan zijn de uitgaven fl. 7522-12 en de inkomsten fl. 1928-13-7, wat ons een te kort stelt van fl. 5593-18-5. Dit te kort was veroorzaakt door het bouwen van een nieuw klooster te Bottelare en kon alleen hersteld worden : « 1) door de conventuele tydt in te brengen om alsoo onse provintie te doen geven het goedt het welck sy besit om verdeelt te worden aen alle onse cloosters; 2) ons te doen betalen van den Dienst

die wy in de parochie kercke doen, ofte ons van de selve te ontlasteen; 3) te doen beletten de rooverye van onse bosschen, die hedendaags buytensporig is by manquement van pollitie » (2).

Enkele jaren nog na deze bedreiging konden de paters vredig en rustig hun kloosterleven en apostolaat voortzetten. Een tweede bedreiging, verscheen als een onweder aan de hemel. Oostenrijk werd verslagen en de Franse Revolutie brak uit, die als een golf naar België oversloeg.

In 1793, na de slag van Neerwinden, werd België bij Frankrijk ingelijfd, bevestigd na de slag van Fleurus, de 26ste juni 1794. Het nieuwe regiem werd hier georganiseerd door de administrateurs, die van Frankrijk overgekomen waren; in enkele maanden tijd gaven zij aan België een andere administratie, een politie, een gerechtsmacht, een gemeentelijk statuut, die tot op onze dagen in zwang bleven. De dictator Bouteville, zette orde in de chaos : hij verdeelde het land in departementen, waardoor Bottelare, geïnclaveerd lag in het departement der Schelde en behoorde tot de administratie van Gent. Een anticlerikale stand deed mee met de Fransen en steunde hun actie vooral tegen godsdienst en Kerk. De kloosters werden zwaar belast, van hun zilverwerk beroofd, onteigend en verkocht bij openbaar opbod aan de meestbiedenden. Zo werd de Kerk in haar goederen geruineerd en de kloosters letterlijk geplunderd. De opkopers van « zwart goed » waren er als de kippen bij om zich te verrijken ten nadele van de kerkelijke en kloosterlijke gestichten (3).

Zo werd in 1796 het klooster van Bottelare door de Franse Republiek verplicht twee duizend gulden te betalen. Daar er geen mogelijkheid was deze som door de inkomsten van het klooster te dekken, ging het klooster een lening aan. De zesde messidor van het vijfde jaar der Republiek (24 juni 1797) werd het klooster door de Franse Republiek verkocht voor 151.000 frank en sedert dat jaar kende het verschillende eigenaars, die het omtoverden in een zomerverblijf (4). Toch kan men aan de hand van het oude plan nog zeer goed de kapel, het pand, de refter, de gasten- en spreekkamer van de kloostertijd in het nog bestaande gebouw, terugvinden.

Geen enkele Karmeliet van Bottelare werd door de Jacobijnen verbannen of gekerkerd; toen ze echter in 1798 de eed van getrouwheid aan de Republiek moesten afleggen, toonden die kloosterlingen zich vrome helden in de belijdenis van hun geloof (5).

Bij de Franse Revolutie werd ook de kerk van Bottelare gesloten en van de kerk werd een tempel gemaakt, waarin de godin der Rede moest vereerd worden. De parochiepriesters en de Karmelieten werden verjaagd, de drie klokken der parochiekerk werden geroofd en het Karmelietenklooster aangeslagen en gelijk wij hoger zagen ver-

---

(2) R.A.G. Afgeschafte Kloosters, stuk Bottelare.
(3) **Adrien de Meeus,** *Histoire de Belgique,* Parijs, 1928, blz. 196.
(4) **F. De Potter** en **J. Broeckaert,** *Geschiedenis der Gemeenten van Oost-Vlaanderen,* Ve deel, *Bottelare.*
(5) **J.B. Van Baverghem,** *Het Martelaarsboek,* Gent, 1875, blz. 562.

kocht. Bij het naderen van deze verschrikkelijke omwenteling had de geestelijkheid van Bottelare het mirakuleus beeld van de H. Anna op een veilige plaats verborgen. De grootste troost voor de inwoners van Bottelare was in deze troebele tijden te zien dat een pater Karmeliet bij hen bleef. Hij was gekleed als een werkman en hield zich schuil op een pachthoeve op de Molenhoek gedurende gans de tijd van het Schrikbewind en hij diende in het geheim de HH. Sacramenten toe aan de parochianen van Bottelare en aan die van de omtrek. In een kamer van deze pachthoeve, die later om deze feiten de naam van « covent » kreeg, droeg hij 's nachts de H. Mis op, waaraan veel gelovigen deel namen.

Na de Franse Revolutie werd de parochiekerk heropend, het beeld van de H. Moeder Anna werd plechtig van uit de schuilplaats op haar troon teruggebracht. Toen de terugkerende pastoor van Bottelare wilde bezit nemen van zijn pastorij, vond hij zijn huis bewoond door wereldlijken. Hij nam enkele jaren zijn intrek bij een dorpsgenoot tot hij in 1805 de nieuw opgebouwde pastorij kon bewonen.

Het klooster der Karmelieten was intussen met zijn bossen en akkerland eigendom geworden van een industrieel uit Gent. Maar toen de openbare oefening van de godsdienst hernam, drong met een smeekbrief van 28 oktober 1805 de burgemeester met al de gemeenteraadsleden en andere openbare ambtenaren bij de bisschop van Gent aan om als onderpastoor te benoemen de ijverige Karmeliet, die trots alle gevaren en vervolgingen de gelovigen in de besloten tijd was blijven troosten en bijstaan. Zij brachten in hun smeekbrief ook als bijkomende reden aan de hernemende grote toeloop van de bedevaarders naar Sint Anna en de talrijke stoffelijke en geestelijke voordelen, welke de verering der H. Moeder Anna bijbracht. De toestemming tot de benoeming werd door de bisschop van Gent verleend en hij was als onderpastoor de laatste dienstdoende Karmeliet van het oud Karmelietenklooster van Bottelare (6).

In het begin van de vorige eeuw, ongeveer rond 1830, werden de Hollandse huizen terug opgericht. Het schijnt dat ook in die tijd de Nederlandse Karmelieten getracht hebben terug in het bezit te geraken van het klooster van Bottelare en er deze eigendom hebben willen aankopen. Er kwam echter verzet om reden van de vele moeilijkheden vroeger tussen de parochiale geestelijkheid en het klooster. Zo sloten de Vlaamse Karmelieten zich aan bij het Nederlands provinciaal huis te Boksmeer en ging alle hoop op herstel voor Bottelare en de andere Vlaamse kloosters definitief verloren (7).

(Vervolgt)

ZONNEGEM. *G. De Smet.*

---

(6) *Bottelare, Genadeoord der H. Moeder Anna*, Bottelare, 1926, blz. 22-26.
(7) Deze detail werd ons medegedeeld door de Eerw. pater Bruno, archivaris te Merkelbeek, en door de Eerw. Priorin van het Carmelietenklooster te Vilvoorde.

Marodeurs en hun leerlingen in het Land van Boelare

De Denderstreek heeft in de noodlottige periode van 1570 tot 1590 een zware tol betaald. Sinds de Beeldenstorm in 1566 losbrak en als een wervelwind over Vlaanderen woedde, tot wanneer Antwerpen viel in 1585, is dit gewest haast nooit van krijgsrumoer en krijgsgeweld vrij geweest. In de steden Aalst, Ninove en Geraardsbergen, liggen voortdurend garnizoenen, evenals op de kastelen van Liedekerke en Boelare. Hier geuzen, daar Spanjaarden, al naar grillen van de oorlogsfortuin. Maar vriend en vijand zijn even gevaarlijk. De soldij van de huurlingen wordt niet of onregelmatig uitbetaald, de bevoorrading van de steden en van de bezetting laat te wensen over, foeriers en soldaten schuimen het platteland af op zoek naar mondvoorraad en paardevoer. Het regent nieuwe belastingen, Spanjool en geus gaan over tot opeising en afpersing, hofsteden worden leeggeplunderd of platgebrand, terwijl elders — in de scherpste cisisjaren 1578-1585 — de velden onbebouwd liggen en pachthoeven verlaten staan. In de steden wordt honger geleden, want de schaarste aan levensmiddelen wordt pijnlijk, vooral in de jaren tachtig. Ook in de dorpen waar de boeren als citroenen worden uitgeperst, is de nood bij velen groot. En de economische naweeën laten zich nog jaren voelen, ook nadat de krijg is uitgewoed (1).

Maar niet alleen de gewapende soldateska maakt het platteland onveilig. Ongure elementen hebben hun methodes afgekeken. Het zijn individuen die door de tijdsomstandigheden losgeslagen werden, vreemde luizen die van streek tot streek zwerven om een goede slag te slaan, outlaws die hier of daar reeds gebrandmerkt of verbannen werden. Er zijn ook zware jongens bij uit eigen streek, jongelui die op drift sloegen en ontaardden, omdat ze beïnvloed werden door een tijd die diefstal, roof, bedrog, ruw geweld, losbandigheid, afpersing en moord als normale menselijke gedragingen ging beschouwen. Maar wie ze ook zijn en vanwaar ze ook komen, hun taktiek is dezelfde. Ze bonzen 's nachts op de deuren en eisen geld, dreigend met messen, rapieren of vuurroeren. Zich uitgevend voor soldaten ketsen ze de dorpen af en betekenen een nieuwe bedreiging voor de boeren-

(1) Massa's gegevens over de geschiedenis van de Denderstreek in deze beroerde tijd kan men vinden in:
Dr. H. Vangassen, Geschiedenis van Ninove II, blz. 315 en volgende;
Id. , De Honger te Ninove, Land van Aalst, Jg. V, blz. 213;
Fr. de Cacamp, Vier maanden uit de Geschiedenis van Aalst, in het Land van Aalst, Jg. VI, blz. 151-189;
Id. , Dertig maanden uit de Geschiedenis van Aalst. (Uitgaven van het Land van Aalst);
Id. , De lijdensweg van Geraardsbergen. (Uitgaven van het Land van Aalst);
V. Fris, Geschiedenis van Geraardsbergen, blz. 173 en volgende.

bevolking, die reeds zoveel te verduren heeft van het échte soldatenrapalje.

De rechterlijke kronieken van Boelare vermelden de bandieterijen van enkelen dezer geweldenaars. Op hun manier roepen deze processtukken een beeld op van de onrustige tijd, zoals hij in de boerendorpen werd beleefd. We vangen er een verre echo op van de onzalige praktijen van vagebonden, nachtraven, voetbranders, afpersers, pseudo-foeriers en pseudo-soldaten die niets of niemand ontzien en soms zo brutaal te keer gaan, dat men zich afvraagt of recht en wet niet meer ingrijpen. Om dit aspect van de tijd enigszins te onderstrepen, willen we een kort relaas geven van wat het Boelaarse archief ons daaromtrent naliet (2).

In dergelijke procesverslagen wordt aan de delinquenten gewoonlijk aangewreven dat ze als « vagebondt » of « ledichganger » de parochies doorkruisen. Ze « trecken opden lantman met soldaten, in soldye niet wezende »; ze « hantieren ende volghen de chryschluyden, nochtans vander benden niet synde »; ze « heesschen geldt ende andere lyftochten op soldaetsche wyse », soms met « valsche paspoorte oft billetten »; ze hebben « gheteert opden schamelen lantman » of « gheexactionneert, verdruct ende ghesaccagiert diversche huysluyden », « opt pretexte dat ghy quaempt forieren de spaenjaerts ». Aan deze gerechtelijke terminologie merkt men al dadelijk dat het schorremorrie vlug de werkmethodes en de schuimerstechniek van de soldaten heeft afgeleerd en nagevolgd.

We hebben de data van de gedingen voor de schepenbank van Boelare nauwkeurig gekatalogeerd. Dadelijk valt het op dat het aantal vergrijpen verdubbelt na de Beeldenstorm. Inderdaad, uit de jaren vóór 1566 resten ons ten hoogste één à twee processen per jaar. Van 1566 verdubbelt dit aantal, wat op een stijging van het banditisme en de criminaliteit wijst. Maar er is een grote leemte sinds 1579. Op het ogenblik dat de geschiedkundige toestand zó is, dat we het grootste aantal rechtsgedingen mogen verwachten, omdat de anarchie groot is, krijgen we niets. Met andere woorden : er is geen enkel proces bewaard uit de periode 1579-1590, alhoewel dit de meest beroerde jaren uit de geuzentijd zijn geweest. Is dit louter toeval en is deze bundel verloren gegaan ? Ik denk het niet, omdat er wel kleine noten uit deze jaren bewaard bleven. We zijn veeleer de mening toegedaan dat er een periode van wetteloosheid is geweest, ofwel dat de processen niet te boek werden gesteld in de moerlemeie van de oorlogsomstandigheden.

Uit de stukken van het Boelaarse archief hebben we alleen die processen uitgezift, waarin duidelijk van landloperij, afpersing en soldatenpraktijken wordt gesproken. We konden er ook andere bij betrekken die sterk bij de eerste soort aanleunen, maar we lieten ze weg omdat we alleen het vagabondisme van deze tijd wensten te onderstrepen. Ten slotte komen we tot een twintigtal gevallen in de periode 1570-1600. Zeer veel is dit niet, maar we moeten rekening houden met het feit dat de processtukken uit de jaren 1579-1590 ont-

(2) R.A.G., Archief Boelare, nrs. 300 en 301.

breken en dat het hier slechts gaat om een kleine greep uit wat zich in die hoek van het Land van Aalst heeft afgespeeld. Het blijft ten andere een open vraag of gewapende boeven die meestal in groep opereerden en ongestraft de baljuw van Eversbeek en zijn officier konden neersteken, in een periode van halve anarchie gemakkelijk te snappen waren. Komt daarbij dat het niet altijd eenvoudig was de vermomde soldaten van de andere te onderkennen, en de valse paspoorten van de echte. Indien iedere baljuw uit het Land van Aalst evenveel dergelijke gevallen heeft moeten berechten, moet het banditisme groot zijn geweest.

DE PROCESSEN.

Op 5 december 1569 wordt Jan de Grote, alias Slibbere, te Boelare berecht. Hij stal te Nieuwenhove de kippen van Jan Thienpont, en heeft ze thuis opgepeuzeld. Bij zijn zwager Jan van Berchem en bij Bartel de Nayere, beiden taverniers, eiste hij met het blote wapen in de vuist, dat ze nog meer bier zouden tappen; maar 't was al zonder « cruyse oft haldere » (3), want betalen deed hij niet. In beide taveernen maakte hij het zo bont, dat de bazen gingen lopen. Andere verbruikers heeft hij gedwongen zijn drinkgelagen te betalen en wie hiertegen protesteerde, kreeg ervan langs. Weinige tijd nadien kwam hij met zijn gezellen ten huize van Jan de Cuypere, de jonge, onder het voorwendsel dat ze moesten fourageren voor de Spanjaards « opt pretexte dat ghylieden quaempt forieren spaenjaerts ». Ze hebben er eten geëist en toen dit op de tafel kwam, « de platteelen metter spijse » op de vloer gesmeten en de bewoners bedreigd « met bloote wapenen ». Twee jaar geleden heeft Jan de Grote de deur van Clare Zoetkins te Denderwindeke « vvt haecke gheworpen » en wou « met haer zyn vleesschelycke begheerte volbringhen », zodat Clare moest vluchten bij Laureys Coletten, officier. Omdat deze hem « callengierde » (4), sloeg hij erop. Ook zijn eigen moeder heeft hij gekwetst en leefde altijd « in grote rebellicheit ». Bij de pastoor van Grimminge is hij op H. Kruisnacht 1568 met zijn assistenten 200 gulden komen opeisen. Door het venster gaf de pastoor hem 10 stuivers... in een lepel. Wat nog erger was : bij Jan Habordijn in Galmaarden brak hij binnen en stak Jans voeten in het vuur om hem de plaats te doen wijzen waar zijn geld verborgen zat. Samen met zijn gezellen heeft hij toen zijn geld geroofd, « bagghen » (5) en linnen en wollen kleren. Bovendien is hij « ballinck slants », maar hij stoorde er zich niet aan. Jan de Grote wordt veroordeeld tot de dood met het zwaard. De heer van Boelare krijgt zijn goed.

Het hof van Schendelbeke veroordeelt op 9 maart 1573 Adrien Bergé uit Saint-Sauveur tot de geseling. Hij wordt ook voor de duur van 50 jaar uit Vlaanderen gebannen « opde galghe ». Dit alles omdat hij het aangedurfd had « te trecken opden lantman met soldaden, in

---

(3) Zonder geld : Op vele middeleeuwse munten stond op de keerzijde een kruis. Een haller is een penning (Verdam).
(4) Iemand gerechtelijk aanklagen, berispen, bestraffen (Verdam).
(5) Bagen of baggen = kleinodiën, kostbaarheden (id.).

soldye niet wesende ». Op dezelfde dag wordt ook Guillam Lesaert tot een indentieke straf veroordeeld om een gelijkaardige reden. In een voetnoot lezen we dat beide « ghecondempneerde elck anderen ghegeesselt hebben totten bloede ».

Hetzelfde hof beraadslaagt op 27 maart over een straf voor Jan de Leeu. Hem wordt aangetijgd « te hantieren ende volghen de cryschluyden oft soldaden, nochtans vander benden niet zynde, hebbende... met hemlieden gheteert opden schamelen lantman, daer dore ghy ghehouden werdt voor ledichganger ende vagabondt ». Men heeft op hem « valsche paspoorte » (6) gevonden en « onder tpretext van soldaet » heeft hij zich lange tijd en in vele dorpen laten fourageren, dank zij die paspoorten « oft billetten ». Aldus heeft hij vele boeren uitgeschud « gheexactionneert, verdruct ende ghesaccagiert » en hun een massa geld afgeperst. Er wordt hem nog verweten dat hij lange tijd voordien te Letterhoutem ingebroken heeft bij Jan de Jonghelinck, die hem echter verraste en achterna zat. Hem wordt nog ten laste gelegd dat hij voor vele jaren deel uitmaakte van zekere « quaden regimenten » (7). Jan de Leeu krijgt volgend vonnis : geexecuteert te wordene metten baste ende galghe ». Onder de rechters waren o.a. Jonkheer Jacques de Lalaing, heer van Zandbergen, en Jonkheer Jan van Idegem.

Op 27 juni van hetzelfde jaar wordt Pieter Brouckman, alias cornaillen, gevonnist. Te Moerbeke stal hij van een pionier (8) van Zijne Majesteit een « hancxele van eenen rieme ». Het jaar voordien, toen hij voor de parochie Overboelare « als wagheman » de koning diende met twee paarden, heeft hij het ene in de streek van Nijmegen gelaten en het ander te Lier verkocht voor 3 pond 15 st. groot, zonder dat geld aan de gemeente te restitueren. Hij krijgt de keus tussen « een pelgremagie ter hooger roome oft tot sint jacobs in galissien ». Het spreekt vanzelf dat hij van ginder een behoorlijke « certifficatie » moet meebrengen.

Nog steeds in hetzelfde jaar 1573, op 30 oktober, wordt het geval van Jan de Vlaminck afgehandeld. Hij heeft zich vermeten « te borgen ende theren op den lantman onder tdecxele van soldaet, zonder oock thebbene paspoorte ». Zijn straf luidt : een strafbedevaart te ondernemen « in de stadt van ceulen ter drye coninghen » (9).

Op 22 december wordt opnieuw over de straf van twee gevangenen beslist. Het zijn Jehan Verton uit het land van Luxemburg en « piere de mons by ludick » (10). Ook zij liepen « achter lande... met crischvolck... zonder in dienste te zyne ». Ze moeten ook mekaar geselen, het land van Boelare ruimen binnen zonneschijn en er niet meer verschijnen op gevaar van een zwaardere straf.

Het jaar nadien staat Gheerdt vander Doorent voor zijn rechters (29 april 1574). Hij wordt ervan beschuldigd dat hij leeft met een tweede vrouw, alhoewel zijn eerste nog in « goede ghesonthede was

(6) Paspoort = vrijbrief of vrijgeleide.
(7) Wellicht worden hier de geuzen bedoeld.
(8) Pionier = voetknecht bij het leger.
(9) Keulen was een van de beroemdste bedevaartplaatsen in Duitsland
(10) De gemeente Mons in de provincie Luik.

ende alsnoch es ». Komt daarbij dat hij zich « op tpretext van soldaet » heeft laten fourageren door de boeren. 's Avonds en 's nachts is hij naar de hoeven getrokken met zijn handlangers « heesschende dies v goetdochte ». Daarom veroordelen de leenmannen van Schendelbeke hem, na de raad van rechtsgeleerden te hebben ingewonnen, « ghestelt te wordene met uwen hals inden rinck van tpiloryn alhier, bestoken met twee spinrocken den tyt van een halfure, ende voorts vandaer ghebonden zynde ande galge met een bast omme uwen hals, ghegeesselt te wordene met scherpe roeden totten loopende bloede, v voorts bannende vuten lande ende graefschepe van vlaenderen ten eeuweghen dach op v lijf, te ruymen binnen sonneschyn naerdien ghy van vanghnesse los zult wesen... » (11).

In de herfst (10 november 1574) wachten twee nieuwe gevangenen hun vonnis af : Jacob de Wilde van Hamme en Marten van Lokeren uit Gent. De beschuldigingen zijn ongeveer identiek : ze « frequenteren binnen de stede van ghendt ende hantieren de ghemeene vrouwen », alhoewel ze getrouwd zijn en twee, respectievelijk drie kinderen hebben. Ze « trecken met complicen ende lichte vrouwen buyten ghendt opden lantman, van hem heesschende geldt ende andere lyftochten, dit al op soldaetsche wyse ». Kapitein Wyckhuyse te Dendermonde, heeft laten weten dat De Wilde destijds als soldaat onder hem heeft gediend, maar dat hij gevangen werd gezet wegens allerlei schelmstukken. Beide kornuiten worden met scherpe roeden gegeseld op het blote lijf.

Op 29 december 1576 is het de beurt aan Joos Cossyns. Te Onkerzele heeft hij « met groot ghewelt ende fortse » op de deuren van Pieter Niements en Moyses de Bisscop gebonkt en, daar niemand opendeed, sloeg hij de « ghelaesveynsters » stuk. Vandaar trok hij naar het huis van de weduwe Pieter de Clerck die insgelijks weigerde open te doen. Op de Buizemont was de vrouw van Pieter Nerincx klederen aan het spoelen. Beklaagde viel haar lastig, gooide een natte zak over haar hoofd en dit alles zonder zich te bekommeren om haar zwangere toestand. Bovendien is de verweerder « met zekere complicen, onder tdecxel van soldere, als ledich gangher ende vagabont ghegaen... achter lande opden huysman » en heeft nog andere delicten op zijn kerfstok. Hij zal onthoofd worden « v doot lichaem voorts ghestelt op een rat ende thooft onder den stake ».

Het jaar nadien ondergaat Cornelis van Styvendal hetzelfde lot (23 september 1577). Hij was om zijn « onbehoirlyck ende valsch leven » te Ninove veroordeeld tot de geseling en tot 20 jaar verbanning uit Vlaanderen. Toch was hij er blijven rondzwerven « in versmadenesse van iusticie... levende zoe opden ghemeenen huysman ». Op Sint-Jansdag ll. is hij naar Denderwindeke getogen « op title van soldaet, in gheene solde nochtans en synde ». Hij heeft er Gillis

---

(11) Het piloriseren of het aan de kaak stellen komt herhaaldelijk voor in de processen van het Land van Boelare. Toch is er maar eenmaal spraak van de term « bestoken met twee spinrocken ». Werd de veroordeelde inderdaad geprikt en gestoken met de punten van twee spinrokkens, terwijl hij met de hals vastgeklonken zat in de ijzeren ring van de schandpaal ? Of heeft spinrokken hier een andere betekenis ?

Rebbe en zijn vrouw « fortse, ghewelt en grooten rudesse aengedaen » en hen een hele hoop geld afgeperst. « Op dezelfde title » is hij van dorp tot dorp gegaan om de lieden af te zetten. In Overboelare ten slotte heeft hij een jonge dienstbode aangerand, die in het huis van haar meester vluchtte. Van Styvendael heeft een « latte » van het venster stukgesmeten, is zo binnengeraakt en heeft zoveel kabaal gemaakt dat de huisvrouw wegvluchtte en bij de buren liep. Hij werd toen gevangen. Het zwaard sprak het laatste woord.

Jeroon de Muldre heeft op 1 mei 1578 Jan van de Fonteyne te Nederboelare op de Reep « by quaden overwille » en « met bloote rappiere » aan de linker elleboog gekwetst, van welke kwetsuur Jan op 21 mei gestorven is. Zoals het toen meestal geschiedde was De Muldre gevlucht, bang voor het gerecht dat doodslag met gelijke munt betaalde. Zo kwam het dat hij nadien ook beschuldigd wordt van het feit, dat hij « als vagabont opt tpretext van soldaet ten platten lande, buyten paspoorte opden huysman geteert hadde ». Jeroon de Muldere verdedigt zich zo goed mogelijk. Hij beweert dat de overledene van geen elleboogwonde kan gestorven zijn, dat ze niet « fatale » noch dodelijk was. Na de zaak met wetgeleerden uit Gent te hebben besproken, wordt de eis van de baljuw — de dood met het zwaard — gemilderd : Jeroon zal gegeseld worden en moet alle gerechtskosten betalen (6 augustus 1578).

De dag nadien is het hof strenger voor Franchois Jocque. Zijn register is ook gevulder. In de parochie « hennewier » (Hennuyères) heeft hij met zijn medekornuiten twee paarden van een pachter opgeëist, « hem ghevende verstaeen dat ghylieden waert vande rebelle vianden », en dat ze naar Nijvel moesten trekken. Ze lieten zich echter « consenteren » met een pond groot. Vandaar zijn ze gegaan bij de weduwe Colart le Reux, waar ze 400 kronen eisten, zoniet zouden ze het hele huis doorzoeken en plunderen. Toen de weduwe antwoordde dat ze geen 400 kronen had, gingen ze met een licht op de zolder om hun bedreiging ten uitvoer te brengen. Ondertussen moet iemand de hoeveklok geluid hebben (mits den clockslach aldaer gheschiet) en zijn de boeven weggelopen. Nog negen à tien dagen hebben ze in de omtrek geopereerd, van hoeve tot hoeve gaande en van de pachters geld eisende. 's Avonds zagen ze mekaar telkens terug op een afgesproken plaats. Op een pachthof bij Halle « wesende een ghemeyst huys met een brugghe » hebben ze gedreigd de « rebelle vianden aldaer te bringhen ». Ze kregen elk een daalder van 32 stuivers. Aan Franchois Jocque wordt nog aangewreven dat hij gedurende twee jaar « opden huysman gheloopen » heeft als vagebond en vele mensen heeft afgedreigd. Hij wordt « geexecuteerd... metten zweerde » (7 augustus 1578).

Op 1 februari 1580 wordt Franchois Spitaels, baljuw van Eversbeek en Akren, vermoord gevonden op een veld tussen Goeferdinge en Zarlardinge, aan het koutergat, op de zuidzijde van de straat. Meester Pieter van Brabant, gezworen chirurgijn, stelde drie wonden vast in het hoofd, een steek in de rug « een half vierendeel diepe » en een gebroken linkerarm. Iets verder werd het dode lichaam aangetroffen van zijn officier Hendrick van Trimpont. De dokter con-

stateerde een schot in de linkerborst en een hoofdwonde « deur de eerste tafele » (12). Er wordt verondersteld dat soldaten van het kasteel te Schorisse de daders zijn geweest. Van een proces is hier geen spraak.

Een volgend geval is dat van Jacques Lienart van Pevelenberg. Hij is « vander natie vande egiptenaren », heeft bij Anthoon Diependal te Idegem twee schapen gestolen, loopt als vagebond rond, bedrijft « onder tdecxel van dien diversche moorden ende rooveryen ». De leenmannen van Boelare veroordelen hem — na een scherp examen — tot de geseling en bannen hem uit Vlaanderen voor een termijn van 10 jaar (17 april 1587).

Corneille le Fin « ghezeyt dragon » heeft met een vals paspoort van gemeente tot gemeente gezworven, « doende groote extorsien ende ghewelden, byzundere inde prochie van voorde ». Bij de tavernier Jan Cueterick heeft hij Guilliam de Roovere, wethouder van Voorde, gedwongen mee te tikken met zijn medegezellen. Wat erger was : hij heeft aldaar « groot ghewelt gedaen... opden persoon vanden bailliu van sentantelins, pooghende hem te grieven met v vueroer ende daernaer metten poingnaert. « Nadien heeft Corneille met stenen geworpen naar een vrouw die door de achterdeur bij Jan van Wayenberghe binnenvluchtte. Hij bonsde en sloeg op de deur en wou Jan te lijf met vuurroer en dolk, maar zijn gezellen hebben het hem belet. Later is hij naar Idegem afgezakt, beukte de deur in bij Jan van Mello en sloeg diens vrouw. Hetzelfde heeft hij uitgevoerd bij Andries de Costere, en met zijn roer heeft hij « nydelyck » gestampt in de zijde van de vrouw, die « zwaer van kinde » ging en een ander kind op de arm droeg. Later nog was er herrie vóór het huis van Ghijsbrecht Bruylant : hij wou zijn vuurroer lossen op de omstanders, maar het ging niet af. Er wordt hem nog ten laste gelegd dat hij heeft « ghelogiert... binnen scendelbeke metter compaignie soldaten van Palton, nochtans... niet gheenralleert synde... hebbende aldaer metter rappiere ghequetst jan vits hooft, ende daer naer met billet commende v tweeder ten huyse van jan de torf, hebt onsticx ghesmeten al dies hy binnen huys hadde... de bedden open ghescrobt, ende de pluymen vutgheschut, de melck ende zane inde spende ghegoten ende daerinne de verckens ghestopt, een zyn calf ghedoot ende de speecken vanden waghen, met messe gheladen zynde, onsticx ghecapt... te lanck om verhalen... ». Hij wordt om al die misdaden « gheexecuteert... metten stroppe ende galghe » (5 april 1591).

Op 4 april 1592 wordt Thurion le Gauge, soldaat van de kompagnie van kapitein Inghelbert, door een sergeant aan de baljuw uitgeleverd. Hij had het huis van Adriaen van Brueseghem te Waarbeke in brand gestoken. Op 9 april wordt hij gevonnist en veroordeeld tot de strop. De veroordeelde was bij Van Brueseghem gelogeerd geweest en had deze op Witte Donderdag geslagen en het huis uitgejaagd. Ook de vrouw die zwanger was, had blauwe plek-

---

(12) Tafele : in de geneeskunde : een der lagen waaruit het been bestaat (Verdam).

ken op armen en benen. Ze was bij de pastoor gevlucht en Thurion was op de gesloten deur gaan « buysschen ». Op Paasmorgen komt Van Brueseghem thuis en ziet dat er brand is gesticht. Hij wou het vuur blussen, maar Thurion belette het « hem metter bloote rappiere dreeghende te doorsteken ». Onder de rechters fungeren Jonkheer Jeroen van Idegem en Jonkheer Filips van Baersdorp, heer van Boelare.

Ook in Idegem was het op 2 mei 1599 niet rustig. Gilles Loupart, een Artesiër uit de streek van Lens, geholpen door een twaalftal Walen, beukte de deur in bij tavernier Franchois de Fresne en ook de deur van de kelderkamer, wierp een massa stenen door het deurgat en door de vensters, bedreigde de bewoners met open wapens, zodat ze op de zolder moesten vluchten. Hij bekogelde ook de kerkdeur met alles en nog wat, omdat sommigen zich in de kerk « gesauveert hadden, ende zundertmeer den costere treckende de clocke ». Op 17 mei valt het vonnis : hij wordt voor de duur van 10 jaar uit Vlaanderen gebannen.

Na 1600 schijnt de toestand op het platteland enigszins genormaliseerd. Onder de regering van Albrecht en Isabella worden de tijden ook rustiger. Wel is het banditisme nog niet helemaal uitgeroeid en worden er in het Boelaarse nog boeven veroordeeld die een hele serie schelmstukken op hun actief hebben, maar van afpersers die de boerenhoven afschuimen « op soldaetsche wyse » is er geen spraak meer. Dit is ten andere een kwaal die een uitvloeisel is van troebele oorlogstijden en hun directe naweeën. Nog eenmaal, op 11 juni 1611, worden een paar muiters gegeseld en voor 15 jaar uit Vlaanderen gebannen. Het ging om Piere Masson uit het land van Luxemburg en Jehan Claus, geboren te Troisbilles in het land van Cambrésis. Ze waren beiden van de « ghemutineerde binnen Rumonde », en beiden worden ze beschuldigd « soldaetwys met rappiere te vagabonderen achter lande van prochie tot prochie... zoe in Brabant als in vlaenderen... levende opden lantman ». Jehan Claus wordt er tevens van beschuldigd dat hij vrouw en kind te Bidoyng heeft verlaten.

Hiermee besluiten we de reeks van de vrijbuiters van te lande op het eind van de zestiende eeuw. We geven het toe : het is maar een handvol voorbeelden. Ons terrein beslaat ook slechts een viertal gemeenten uit het Boelaarse, en er is de grote leemte 1579-1590. Maar de arrogantie waarmee deze afzetters optreden, hun brutaliteit tegenover baljuws, officieren en wethouders, en het feit dat er doorgaans maar één bandiet uit de groep wordt gesnapt, laat vermoeden dat de gevallen van afpersing « op soldaetsche wyse » heel wat talrijker zijn geweest. Onrechtstreeks getuigen deze processen ook voor de meer dan slechte faam van de toenmalige soldateska. De gerechtelijke terminologie bewijst dat het gespuis slechts de methodes van 's konings soldeniers of van de « rebelle vianden » toepaste. Al met al hangt dit deel van het Boelaarse archief nu en dan een zeer bevendig beeld op van de oorlogsperikelen op het platteland.

GENT. **G. van Herreweghen.**

Enkele aanvullende gegevens over het Begijnhof te Aalst

In een omvangrijke en belangwekkende bijdrage in dit tijdschrift, heeft F. Courteaux (1) een goed gedokumenteerd overzicht gegeven van de geschiedenis en de geleidelijke verkwijning van het pittoreske Begijnhof van Sint-Katherina op de Zavel te Aalst.

Een paar bidprentjes in mijn bezit maken het mogelijk bij dit artikel enkele kanttekeningen te maken en er enkele nieuwe gegevens aan toe te voegen.

Een overste van het Begijnhof die in het hierboven vermelde artikel niet vernoemd wordt, was de eerwaarde Juffrouw Victoria van der Maeren. Ze deed haar intrede op het Begijnhof op 2 oktober 1825, werd er geprofest op 10 oktober van het volgende jaar en werd tot overste van de gemeenschap aangesteld in november 1859. Ze overleed op 30 december 1878, op de leeftijd van 72 jaar (2).

Daar haar bidprentje enkele interessante details vermeldt over haar loopbaan als overste, nemen we het grootste deel ervan hier over:

« Van in hare kindsche jaren schenen in haar de deugd en de godvruchtigheid als ingeboren en ontwikkelden zich als van zelfs onder den gelukkigen invloed van den geest van geloof en verknochtheid aan de H. Kerk harer godvruchtige ouders en naastbestaanden. Naarmate zij opgroeide in jaren voelde zij zich meer en meer tot eenzaamheid en onderhandeling met God in het gebed getrokken, tot dat zij in de ouderdom van 19 jaar vaarwel zegde aan alles om zich gansch aan God toe te wijden. De Heer plaatste haar in zijn hof, alwaar zij als een hemelsche bloem, den goeden geur der schoonste deugden verspreidde. Hare milddadigheid voor den armen, voor den luister van het huis der Heeren (3) en den onderstand van allerlei goede werken kende geene palen; zij leefde maar om goed te doen. Gedurende 20 jaren bestierde zij hare geestelijke gemeente, met de lieflijkste eenvoudigheid en de wonderlijkste zelfverloochening. De Heer zegende hare ondernemingen en de luister met welken het Begijnhof van Aalst zich onder hare wijze bestiering heeft zien omringd, onder het stoffelijk zoo als onder het geestelijk betrek, is grootendeels aan haar toe te schrijven. Alhoewel schielijk uit deze wereld vertrekkende, was hare dood heilig als haar leven; rijk in deugden en goede werken, bemind van God en van de menschen verliet zij deze aarde, om in den Hemel de kroon der maagden te gaan ontvangen. »

De begrafenis had plaats op donderdag 2 januari 1879, te 2 h; de plechtige uitvaart en de « vrouwmis » op dinsdag 14 januari, te 10 h, in de kerk van het Begijnhof.

Victoria van der Maeren werd als overste opgevolgd door Virginia De Schaepmeester — niet « De Schaepdrijver », zoals F. Courteaux schrijft —, die geboren werd te Lede op 1 mei 1838. Ze trad in de Begijnhofgemeenschap op 7 februari 1868 en werd er geprofest op 11 mei van het volgende jaar. Ze stierf op de door F. Courteaux vermelde datum: 28 april 1918. De begrafenis had plaats op 1 mei, met een dienst van 10,30 h in de kerk van het Begijnhof.

Voegen we aan deze, aan haar bidprentje ontleende, gegevens ook nog volgende passus uit dezelfde bron toe:

« Zij onderhield stiptelijk haren H. Regel en was steeds het voorbeeld van hare medezusters. Hij die door zijne godsvrucht en heilig streven heel zijn huis ondersteunt, als of hij het op zijne schouderen droeg, is een ware overste. H. Ign. ».

---

(1) « ...d beghinen van Sente Katelinenhove ... te Aalst », *Het Land van Aalst*, XIV (1962), 58-86.

(2) Ze werd geboren te Aalst, op 6 november 1806.

(3) Ze schonk aan de begijnhofkerk verscheidene waardevolle voorwerpen en deed ook rond de kerk de nissen oprichten, waarin de Zeven Weeën voorgesteld worden.

Deze laatste zin is zonder twijfel zeer van toepassing geweest op deze overste, daar ze — zoals mensen die haar goed gekend hebben getuigen — steeds op de bres stond om de achteruitgang van het begijnhof met al haar krachten te remmen, vooral door haar aanhoudende pogingen om het aantal der begijntjes niet te laten verminderen.

De zuster van deze laatste overste, Maria De Schaepmeester, geboren te Lede op 24 oktober 1843, trak ook tot de gemeenschap toe, op 26 september 1879 en overleed op het Begijnhof op 30 mei 1903. Op maandag 1 juni werden voor haar te 5 h de Vigiliën gezongen, waarna op dinsdag 2 juni de plechtige uitvaart plaats had.

LEDEBERG. *W. Braekman.*

Over de oude Gemeentekeure van Geraardsbergen

Er wordt dikwijls over onze Gemeentekeure gesproken, doch weinigen kennen er de ware betekenis van: hoe ze tot stand kwam en door de eeuwen heen in hare betekenis bewaard is gebleven en daardoor als de eerste bebende Gemeentekeure van België aanzien wordt.

Geschiedschrijvers beweren en bewijzen dat onze Denderstreek door menselijke wezens bewoond werd sedert 2000 jaar vóór Christus; de romeinse beschaving dringt door, wanneer de Nerviërs door Cesar werden verslagen, 57 jaar vóór Christus. De Franken vestigden zich definitief tussen de Dender en Marke. Door het verdrag van Verdun, in 843, komt een deel van het Graafschap Vlaanderen, dat ten Oosten van de Schelde ligt, aan Lotharius en door het verdrag van Ribbemont, in 880, wordt de Schelde als grenslijn aangeduid tussen Duitsland en Frankrijk. Boudewijn V, graaf van Vlaanderen bevecht de Keizer van Duitsland en verovert het gebied tussen Schelde en Dender. Boudewijn V valt Henegouwen binnen, verplicht Graaf Herman ertoe zijn dochter uit te huwen aan zijn opvolger Boudewijn VI waardoor aan deze in 1067 Henegouwen en Vlaanderen toekomen, die zo als Graaf van Henegouwen en Vlaanderen gans de Denderstreek onder zijn gebied kreeg.

Het rijk van Boudewijn VI lag tussen twee belangrijke Vorstendommen ingesloten en verkoos zich langs het gebied van Leuven te versterken. Hij besloot een burcht te bouwen en kocht tot dat doel van de edelman Geraard van Hunneghem een klein alloid, gaf er de naam aan van zijn vroegere eigenaar en de daarnaast gelegen berg: *Geraardsbergen was geboren!* Wij waren in het jaar 1068.

Nauwelijks was Boudewijn VI eigenaar onzer stad of Hij verleende haar een *Gemeentekeure;* dokument waardoor vooral de vrijheid toegekend werd aan al wie de stad zou komen bewonen. Die akte verleende menigvuldige voorrechten en de graaf wou hierdoor de vreemde bevolking naar zijn nieuw opgerichte stad trekken; hij lukte er bizonder goed in omdat de vreemdelingen de voorrechten in de *Gemeentekeure* bevat als een spontane weldaad vanwege de graaf aanzagen en geenszins verkregen door een opstand of verworven door geweld.

Die Gemeentekeure van 't jaar 1068 wordt aanzien als het oudste dokument van openbaar recht, niet alleen voor Vlaanderen, maar ook voor al de Germaanse landen.

Steden als Hoei, Doornik, Tongeren en andere, zijn misschien ouder, doch bezitten de bewijsstukken niet die Geraardsbergen met fierheid aanhaalt.

Die Gemeentekeure van Geraardsbergen, in 't jaar 1068 uitgevaardigd, was in 't latijn en is verloren gegaan. Het oorspronkelijk document bestaat niet meer, maar de tekst is bewaard gebleven door gelijkvormige oorkonden,

afgeleverd en ten uitvoer goedgekeurd in 1190 door Philips van den Elzas, ook door Boudewijn IX door oorkonde van het jaar 1200 en door oorkonde van Gwijde van Dampierre in oktober 1274. — Die drie oorkonden zijn eveneens verloren gegaan.

Er mag echter bevestigd worden dat, alhoewel de oorspronkelijke latijnse gemeentekeure van 1068 niet meer bestaat, evenmin als de gelijkvormige afschriften van 1190 - 1200 en 1274, het echt bewezen is en gesteund op een ononderbroken traditie, volstaan om aan de gewezen geschiedschrijver onzer stad, Aug. De Portemont toe te laten te verklaren in zijn « Recherches historiques sur la Ville de Grammont », blz. 41, Tome I, dat : « 1068 de stichting onzer goede stede vaststelt en hij de eer opeist voor zijn geboortestad, de oudste gemeentekeure te bezitten die in onze Germaanse steden te vinden is. »

De eerste geschiedschrijvers onzer stad : Van Waesberghe, Aug. De Portemont, V. Fris, V. Campen, P. Guillemin, zouden met fierheid hun werk kunnen volledigen en bijzonderheden kunnen aanhalen over onze gemeentekeure, hadden zij geweten wat een taaie navorser, L.M. Van Werveke, in 1934 uitgegeven heeft in een klein boekdeel : « *Een Vlaamsche tekst van de Keure van Geeraardsbergen* », overdruk uit de « Annales de la Société d'Emulation de Bruges », Tome LXXVI (1933) en gedrukt te Brugge bij Vercruysse.

Buiten de latijnse en Vlaamse tekst van onze gemeentekeure vindt men een stamboom met al de uitgegeven en verschenen dokumenten vanaf de oorsrpong tot onze dagen, met aanduiding of ze verloren zijn gegaan, in afschrift bewaard zijn gebleven of in druk uitgegeven.

Hij verwijst bijzonderlijk naar een afschrift berustende op het « Algemeen Rijksarchief te Brussel, Rekenkamer, Oorkonden van Vlaanderen, 1ste Serie, nr. 947 - XIV eeuw » en naar een Stadsarchief van Geraardsbergen, Handvesten nr. 284bis, van Jan Zonder Vrees, gedagtekend 3 april 1411.

Om te besluiten geef ik hier voor de lezers die er belang in stellen, letterlijk afschrift van de tekst die schrijver L.M. Van Werveke aanhaalt :

« Bij het klasseren van de Archieven der stad Geraardsbergen, waarvan de oude inventaris door F. Dhoop, onvolledig blijkt te zijn, viel ons een belangwekkend dokument in handen.

Het dokument in kwestie is een klein register van 88 perkamenten bladen waarvan 85 beschreven. Het geheel steekt in een paars getinte lederen band met keurige versieringen. Op de rug prijkt het woord « Privilegen » met vergulde letters in nagebootste gotische stijl. Het klein register meet 18 cm. × 13 cm.

Na dit vluchtig onderzoek, is de eerste indruk dat het dokument een handleiding of een memorandum voor de Schepenen van Geraardsbergen in het uitoefenen van hun rechtsambt, was.

In de eerste plaats hun keure, de basis van geheel hun rechtspleging, waarop zij zich nog beroepen in het begin van de 17e eeuw (vermoedelijk opgesteld tusschen 1409 en 1421), vast en zeker begonnen vóór 3 april 1411, datum van de akte waardoor hertog Jan zonder Vrees, de beslissing van de stadskeure hernieuwt en welke niet vermeld wordt.

De keure van Geraardsbergen was tot hiertoe, zegt schrijver, alleen in de Latijnse of oorspronkelijke tekst bekend.

Dit is dus de vertaling in het Vlaams van de akte van Graaf Gwijde van Vlaanderen in datum october 1274. Voor zover ons bekend, blijkt dit het enige in dien vorm bestaande exemplaar te zijn. »

Alvorens deze bijdrage te sluiten, wil ik antwoorden op de vraag die de lezers zich allen zullen stellen : « Berusten er te Geraardsbergen nog stadsarchieven die ons zijn overgebleven uit vervlogen tijden, uit vroegere eeuwen ? »

En ik moet bekennen : « NEEN » !

In 1935 kwam van hogerhand bevel alle belangrijke archieven af te leveren aan het provinciaal bestuur. De Heer D'Hoof maakte er de inventaris van, die in boekdeel verscheen, waarvan een exemplaar op het stadhuis berust.

Binst de laatste oorlog, onder de Duitse bezetting, heeft men de ganse

zolder van ons stadhuis ledig gemaakt en alle documenten die er nog lagen, meegevoerd... naar Gent.

Thans is er een besluit aan de Gemeentebesturen meegedeeld, waarbij alle archieven, die meer dan 100 jaar oud zijn, moeten worden gedeponeerd ter bewaring, op het Rijksarchief te Gent.

GERAARDSBERGEN. *Vincent Van Bossuyt.*

LIJST DER HEERLIJKHEDEN VAN HET LAND VAN AALST

ONKERZELE

zie Boelare.

OOMBERGEN

FILIATIE
Leenhof van Boelare

LIGGING
Oombergen

FONCIER
bestond uit land, bos, water en weiden.

LENEN
in 1473 werden er 12 lenen en 5 achterlenen van gehouden welke samen 76 dw. 24 r. besloegen met 25 dw. achterlenen, waaronder de meierij en praterij van Oombergen.

JUSTITIERECHTEN
bezat de uitoefening van de drie justitiegraden.

LEENHOF
was bevoegd in criminele zaken en had boeten van 60 pond.

SCHEPENBANK
bestond uit 7 schepenen die erfden en onterfden.

MEIER
de meierij van Oombergen was een leen van deze heerlijkheid.

PRATER
de praterij van Oombergen was een leen van deze heerlijkheid.

BRONNEN
G.A. 1518.215f (1473)

OORDEGEM

men had er:
— Landegem.

OORDEGEM-SMETLEDE

FILIATIE
Grafelijk leenhof van Aalst

LIGGING
strekte zich uit over de dorpen Oordegem en Smetlede en over een deel van Ottergem (Gaverse genoemd).

FONCIER
besloeg 69 b. landen en bossen.

LENEN
in 1473 werden er 62 lenen van gehouden, deze waren :
— de baanderij van Ressegem
— 1/3 van de heerlijkheid van Lede
— in sommige denombrementen komen de heerlijkheden Leeuwergem, Elene en Nieuwege voor als lenen van het leenhof van Oordegem. Leeuwergem was een vrije heerlijkheid die van geen enkel leenhof afhing. Elene en Nieuwege waren heerlijkheden die afhingen van het leenhof van Gavere. Het feit echter dat de Heren van Gavere steeds de heerlijkheid Oordegem-Smetlede in hun bezit gehad hebben zal hier waarschijnlijk verwarring gesticht hebben.

De overige lenen waren gelegen te :
Elene, en besloegen samen 72 dw.
Erpe, en besloegen samen 4 dw.
Gavere, en besloegen samen 32 r.
Impe, en besloegen samen 52 dw. 25 r.
Lede, en besloegen samen 93 dw. 50 r.
Lemberge, en besloegen samen 3 dw.
Nieuwerkerken, en besloegen samen 41 dw. 36 r.
Oordegem, en besloegen samen 281 dw. 68 r.
Smetlede, en besloegen samen 62 dw. 4 r.
Teralfene, en besloegen samen 6 dw.

Verder, het goed te Bruisbeke, een heerlijke rente op landen te Massemen en Westrem en de 3e schoof van het tiende van 9 dw. land.

JUSTITIERECHTEN
bezat de uitoefening van de drie justitiegraden die uitgeoefend werden door de mannen en de schepenen, met confiscatie, verbanning voor 50, 10, 6, 3 en 1 jaar en boeten van 60 pond.

HEERLIJKE RENTEN
bedroegen 28 p. 12 sch., 208 capoenen, 3 halsters 2 1/2 moken haver en 5 mokens tarwe.

WANDELKOOP
bedroeg de 10e penning.

DOODKOOP
bedroeg 8 gr. per bunder.

HEERLIJKE DIENSTEN
bestonden uit een dag vervoer met paard en kar en een dag handwerk.

TOL

VONT

BASTAARDGOED

STRAGIERSGOED

INKOMMELINGEN
ook van de personen die kwamen van over zee (Vlaanderen onder de kroon) en die hun goederen verbeurd hadden wegens misdrijven.

BESTE HOOFD

JACHTRECHT - VISRECHT - VOGELVANGST - WARANDE

MOLENRECHT
had een vrije windmolen waar alle onderzaten van Oordegem, Smetlede en Ottergem verplicht waren hun graan te laten malen op boete van 3 pond en de zak en het graan verbeurd.

LEENHOF
was bevoegd in alle criminele en lijfzaken en het uitspreken van de verbanning voor 50 jaar buiten de heerlijkheid binnen dezelfde dag en binnen de derde dag buiten Gavere. Voor andere zaken bedroeg de termijn van de verbanning 10 en 3 jaar.
De mannen haalden hoofd te Aalst. Bij mis vonnis hadden de andere mannen de kennis.

SCHEPENBANK
bestond uit 7 schepenen die kennis hadden van de boeten van 60 pond en alle civiele zaken, alsook erven en onterven, het waarden van vlees, dranken, potten, maten en gewichten, schouwen van wegen, voetwegen, planken, hekken, waterlopen en beken. Voor de lenen werd dit gedaan door de mannen. Bij mis vonnis van de schepenen hadden de mannen de kennis. Personen die ter dood veroordeeld werden door de wet van de heerlijkheid Landegem, gelegen binnen Oordegem, werden geëxecuteerd door de officieren van Oordegem.

BALJUW
hield drie jaarwaarheden met mannen en schepenen, alsook een vrije waarheid met mannen of schepenen met boeten van 2 sch. voor alle feiten en waarop iedereen diende aanwezig te zijn.
De baljuw hield ook dagkeuren met mannen of schepenen met boeten van 2 sch.

PRATER

BOSWACHTER

BRONNEN

G.A. 3090.14v (1400) - 1512.42r (1404) - 1517.79r (1460) - 1518.105r (1473) - 1520.1.24r (1600) - 1522.38r (1623) - 1526.21v (1636) - 1530.68r (1688) - 1531.286 (1703)
den. Oordegem (1631)
B.W. 4985 (1460)

OOSTERZELE

zie Rode

men had er:
— ter Burgt.

OPBRAKEL

men had er:
— hof ten Bossche
— Fransbeke
— Verrebeke

OPBRAKEL

FILIATIE
Leenhof van de baanderij van Eine

VERHEF
Vol verhef

FONCIER
besloeg 60 b. bestaande uit opperhof, nederhof, wallen, landen, weiden, boomgaard, bossen, vijvers, hofdries en hooilanden.

LENEN
de heerlijke lenen die ervan gehouden werden waren het hof ten Bossche en Verrebeke, de andere lenen waren:

1. — in landen 352 dw. waaronder 108 dw. zijnde het hof ter Bruggen, 132 dw. bos, zijnde het Brakelbos, 32 r. bos, een vijver en vrompte
2. — 51 dw. 74 r. schooflanden welke de 7e schoof gaven en 1 dw. 12 r. welke de 9e schoof gaf
3. — in renten 2 capoenen en 2 mokens tarwe uit 2 dw.

JUSTITIERECHTEN
bezat de uitoefening van de drie justitiegraden, confiscatie en verbanning voor 50 jaar.

HEERLIJKE RENTEN
bedroegen 33 ganzen en eenden op Kerstavond, 258 capoenen, 100 broden, 6 mud haver op Pasen, 300 eieren en 3 capoenen op elke heiligdag, alles gaande uit 109 bunder 3 dw. 40 r.

WANDELKOOP
bedroeg de 16e penning.

DOODKOOP
bedroeg het dubbel van de jaarlijkse rente. Deze zonder land gaven 2 sch.

TOL

VONT

BASTAARDGOED

STRAGIERSGOED

AUBANITEITSRECHT - INKOMMELINGEN

BESTE HOOFD
had daarvoor mortemainjagers in Schorisse, Everbeek en Gent.

JACHTRECHT - VISRECHT - VOGELVANGST

COLLATIE
van een kastrale kapelnij.

BESINTENPERSOON
had een besinten persoon van de bisschop van Kamerijk voor de geestelijke zaken.

LEENHOF
haalde hoofd te Eine.

SCHEPENBANK
bestond uit 7 schepenen die hoofd haalden te Eine.

WAARHEID
er was een souveraine waarheid voor iedereen boven de 15 jaar waarop men recht sprak nopens het schouwen van de wegen, voetwegen, molenbeken, waterlopen en stopselen.

MEIER
maande de schepenbank.

VURSTER

BRONNEN
G.Ei. 171 (1600-1679) - 146 (1713)
G.FV. 536 (1529)
G.O. 2 (1686) - 58 (1706-1746)
Bib. — Handel. v. d. Geschied- en Oudheidkundige Kring v. Oudenaarde, dl. 7, blz. 31 - 1920
— Oud. mengelingen, dl. IV, blz. 483.

OPHASSELT

men had er:
— ten Berge
— Moonenbroek.

OPHASSELT

Ophasselt, of kortweg Hasselt genoemd, bestond uit 2 heerlijkheden die op 17.10.1654 samen het graafschap Hasselt vormden.

Deze 2 heerlijkheden waren :
— de dorpsheerlijkheid of Hasselt ter poort
— het Vrije.

FILIATIE

Vóór de verheffing tot graafschap werden beide heerlijkheden gehouden van God en de zon, het waren dus in zekere zin allodiale goederen (volgens de verklaringen van de toenmalige bezitter).

Bij de verheffing werd het in leen gehouden van de wetachtige kamer van Vlaanderen.

VERHEF

Vol verhef

FONCIER

besloeg 22 b. bestaande uit hof, kasteel en huis genaamd « court de breule », putten, tuin, vijvers en weiden.

LENEN

in 1633 werden er 16 lenen van gehouden die samen 66 dw. besloegen, waaronder 5 vijvers, waaronder de heerlijkheid ten Berge te Ophasselt.

Onder deze lenen waren er die als verhef gaven een paar handschoenen en andere een capoen.

HALFWINNING

had een halfwinning op landen waarvan de houders vroeger eigenaar waren geweest. Ze betaalden jaarlijks een eeuwigdurende rente van graan en haver, die te leveren was op O.L. Vrouw van het vagevuur op het kasteel de Breule. Deze rente bedroeg 141 1/4 meuken koren en 428 meukens haver en gingen uit 67 dw. 22 r.

JUSTITIERECHTEN

bezat de uitoefening van de drie justitiegraden met pillorijn, gevang, confiscatie van lijf en goederen en boeten van 60 pond en minder, zowel in Hasselt het vrije als in Hasselt ter poort.

HEERLIJKE RENTEN

bedroegen 102 p. 13 sch. 6 den., 212 capoenen, 77 1/2 hennen, 28 ganzen en 24 ganzen en 4 1/2 Tourn. (elk van 4 den.), 125 eieren, 3 maten koren zijnde coppen, en elke cop zijnde 1/2 meuken, 6 schoubroden, 509 meukens haver, alles gaande uit huizen en gronden en te leveren op het kasteel de Breule de dag na driekoningen en de 3 volgende dagen. Op Allerzielen nog eens een rente van 33 meukens haver en 11 meukens koren.

WANDELKOOP

bedroeg de 10e, 12e, 16e en 20e penning.

TOL

VONT

BASTAARDGOED

STRAGIERSGOED

BESTE HOOFD

had het beste hoofd en meubelen bij dood en het recht van afdeling van deze geboren binnen het vrije en gestorven er buiten, zijnde de helft van de meubelen.

PLANTRECHT

had het plantrecht van alle vage gronden, straten en plaatsen. Op de vage gronden mocht hij huizen en schuren stellen.

JACHTRECHT

had de vrije jacht op wild en pluimen met tromp en een warande van konijnen.

COLLATIE

had de collatie van :

— de kosterij en het ambt van kerkmeester
— de voogden van de H. Geest
— van de kapelanen van de kapel van St Jan de Evangelist in het Vrije (belast met 2 missen per week)
— de kapel van der Moere in de kerk te Hasselt
— de kapel van O.L. Vrouw te Hasselt
— de kapel van St Michel te Gent en het autaar van O.L. Vrouw
— verschillende missen.

AUDITIE

van de rekeningen van de voogden van de H. Geest en van de kerkmeesters. De Heer van Hasselt was Heer van de Kerk van het Vrije.

MOLENRECHT

had 3 molens, welke waren : een watermolen, een windmolen en een oliemolen.

LEENHOF

was bevoegd in criminele zaken die de lenen aangingen, met boeten en verbanning. De mannen hielden met de baljuw jaarlijks een vrije waarheid voor alle criminele en civiele zaken.

SCHEPENBANK

er waren 2 schepenbanken :

1. — de schepenbank van Hasselt ter poort, bestaande uit 7 schepenen die hoofd haalden te Geraardsbergen
2. — de schepenbank van Hasselt het Vrije bij de kapel van het Vrije.

Elke schepenbank had een baljuw.

BALJUW
maande het leenhof en de schepenbank (elk de zijne) en werd aangesteld door de leenhouder alsook de onderbaljuws.

MEIER
werd aangesteld door de leenhouder en werd beëdigd door de baljuw.

SERGANT
werd aangesteld door de leenhouder en beëdigd door de baljuw.

BRONNEN
B.W. 9149 (1633)

ORROIR

men had er:
— Brugelette
— Buestre.

ORROIR

Orroir was samengesteld uit de heerlijkheden Orroir en Alouette welke samen Pont a Rosne genoemd werden. In 1758 vormden ze één heerlijkheid.

FILIATIE
Wetachtige kamer van Vlaanderen

VERHEF
Vol verhef

LENEN
in 1600 werden er 17 lenen van gehouden zonder gekend detail. Een van deze lenen was de heerlijkheid van Brugelette.

HALFWINNING
besloeg 24 1/2 b. land. De personen die hun schoven wegnamen voor de verdeling gedaan was verbeurden een boete van 60 pond.

JUSTITIERECHTEN
bezat de uitoefening van de drie justitiegraden, confiscatie en verbanning, en boeten van 3 pond.

HEERLIJKE RENTEN
bedroegen 39 rasieren 3 halsters 1/2 haver, 68 capoenen, 14 3/4 hoenderen en 39 p. 18 sch. 3 den. Deze rente werd in 3 maal betaald op een dag die bekend gemaakt werd bij kerkgebod in de Kerk van Orroir of op de algemene waarheid.

WANDELKOOP
bedroeg de 10e penning.

DOODKOOP
bedroeg 3 sch. per erfgenaam die geen verhef moesten doen op boete van 10 pond voor lenen en 60 sch. voor ervelanden.

TOL
aan de brug van de Rosne werd een tol geheven op alle dieren die te Orroir verkocht werden.

BASTAARDGOED

STRAGIERSGOED

BESTE HOOFD
van elk inwoner, waar hij ook verbleef, ook van vreemde personen die overleden te Orroir.

JACHTRECHT - VISRECHT EN VOGELVANGST
had de visvangst op de Rosne met boeten van 10 pond.

PLANTRECHT
had het plantrecht op 40 bunder.

MOLENRECHT
had een wind- en een watermolen.

TIENDE
had een derde van het tiende van Orroir.

ANDERE RECHTEN
Als iemand van de Heren van Orroir in het huwelijk trad moesten zijn onderzaten hem een gift doen.

WAARHEID
de waarheden, zijnde de maartkeur, meikeur en oogstkeur, werden gedaan door de baljuw met de mannen en de schepenen; de gedingen, zijnde de vrije waarheid, werden gedaan met mannen en schepenen na augustus, waar bij afwezigheid een boete verbeurd werd van 60 sch.
Voor slechte wegen, straten, waters, werden boeten gelegd van 60 sch.
De laten waren verplicht 3 maal naar de algemene waarheid te komen op boete van 2 sch.

LEENHOF
bestond uit 17 mannen die vonnisten op maning van de baljuw en de messier. Ze haalden hoofd aan de raad van Vlaanderen.

SCHEPENBANK
werd gemaand door de messier.

BALJUW
mocht een stedehouder stellen. Hij maande de mannen en voert de verbeuring van het lijf uit.

SERGANT
werd aangesteld door de leenhouder.

MESSIER
werd aangesteld door de leenhouder en maande het leenhof en de schepenbank:

BRONNEN
G.A. den. Orroir (1600)
B.W. 9161 (1600) - 9160 (1576) - 9162 (1630)

OTTERGEM

zie Erondegem.

OUTER

FILIATIE
Leenhof van Boelare

VERHEF
Vol verhef

FONCIER
in 1632 besloeg dit 625 b. 8 dw. 21 r. en later nog slechts 33 b. 46 r. weiden, meersen en landen.

LENEN
in 1473 werden er 60 lenen en 47 achterlenen van gehouden en in 1791 94 lenen welke waren:
— de heerlijkheden Viane, Latem en Lilaar, Raveschoot;
de overige lenen waren gelegen te:
Aspelare, en besloegen 91 dw. 48 r.
Baaigem, en besloegen 68 dw.
Denderhoutem, en besloegen 4 dw.
Denderwindeke, en besloegen 1 dw. 40 r.
Heldergem, 22 dw. 50 r. zijnde het goed te Latem
Nederhasselt, en besloegen 4 dw. 50 r.
Outer, en besloegen 228 dw. 94 r.
Er waren ook lenen als schoofland gelegen te
Aspelare, waaronder 21 dw. welke de 5e schoof gaf, 68 dw. welke de 7e schoof gaf en te Outer 65 dw. welke de 5e schoof gaf.

SCHOOFLANDEN
besloegen 11 b. 1 dw. welke de 6e schoof gaven genaamd hertenschoof en 5 b. 2 dw. 64 r. welke de 12e schoof gaven.

JUSTITIERECHTEN
bezat de uitoefening van de drie justitiegraden, confiscatie en alle boeten; de hoogste boete bedroeg 3 pond.

HEERLIJKE RENTEN
bedroegen 63 p. 4 sch., 4 capoenen, 3 viertelen haver.
De molen op het hoogveld, bij de dries ter waarden, gaf een cijns van 12 p. voor de dries, welke een leen was van Boelare.

Nog een rente van 39 p. 14 sch., 139 capoenen, 37 hoenderen, 5 1/4 ganzen, 18 rasieren 1 viertel haver, 3 viertelen tarwe (maat van Ninove). Alles te leveren op Nieuwjaar en Driekoningen op boete van 5 sch.

WANDELKOOP
markgeld genaamd, bedroeg de 20e penning.

TOL

VONT

BASTAARDGOED

STRAGIERSGOED

INKOMMELINGEN

BESTE HOOFD

JACHTRECHT - VISRECHT EN VOGELVANGST
had de visvangst in de Dender van Pollare (ter Hofstadt) tot Ninove (bij de Prinsemolen, vandaar tot het klooster tot voorbij Ninove in de oude Dender tot in de griesepoel aan de brug te Impegem).

DIENSTLIEDEN

VOOGDLIEDEN

MOLENRECHT
de watermolen van Outer was vroeger een deel van de heerlijkheid, in 1791 werd hij daarvan verderd en werd als dusdanig in leen gehouden van Boelare.

TIENDE
had 3 schoven van het tiende van Outer.

COLLATIE
van de Kerk- en armmeesters, koster en van de kapel in de leebeke (belast met een mis per 14 dagen).

AUDITIE
van de Kerk- en armrekeningen.

LEENHOF
hield 3 jaarwaarheden met de baljuw.

SCHEPENBANK
bestond uit 7 schepenen die 2 keuren hielden met de meier. Ze haalden hoofd te Denderleeuw.

BALJUW
maande het leenhof.

MEIER
maande de schepenbank.

PRATER
er waren 2 praters.

ANDERE RECHTEN

De Heer van Outer had te Ninove een plaats van 1 r., genaamd tcaerloot, waar ten oosten daarvan de kapel van St. Joris stond, waar zijn officieren mochten wet doen voor erven en onterven voor de goederen te Ninove die van hem gehouden werden.

BRONNEN

G.A. 1518.171v (1473)
den. Boelare (1640)
G.Bl. 253 (1791)

(Vervolgt)

DE PINTE. *J. van Twembeke.*

GOUWDAG VAN HET LAND VAN AALST TE LEDE

op zondag 17 november 1963.

Ter gelegenheid van het verschijnen van de dorpsmonografie van Lede, van de hand van eerw. heer J. de Brouwer, wordt in samenwerking met het gemeentebestuur en de « Heemkundige Kring van Lede », een gouwdag georganiseerd voor de leden van « Het Land van Aalst ».

Het **programma,** dat wordt afgewerkt in de *raadszaal van het gemeentehuis,* is samengesteld als volgt :

— Te 10 uur 15 : Huldebetoon vanwege het gemeentebestuur.

— Daarna *Akademische zitting :*

1. Welkomwoord door de heer Walter Daelman, voorzitter van de Heemkundige Kring, Lede;
2. Openingswoord door de heer Fritz Courteaux, voorzitter van het Heemkundig Verbond van het Land van Aalst;
3. Feestrede door dr. M. Grijpdonck, inspekteur-generaal voor kulturele aangelegenheden van de provincie Oost-Vlaanderen, over « het belang van de geschiedkundige opzoekingen ».
4. Rede door dr. J. Goossenaerts, die zal handelen over « de landbouw in Vlaanderen in het verleden ».
5. Slotwoord.

— Te 2 uur, voor de ingeschrevenen, *eetmaal* in « Den bonten Os ». Hiertoe storte men **100 fr.** op postrekening nr. 4625.68 van de heer J. de Neef, Kasteeldreef, Lede.

— Te 4 uur : *bezoek aan de kerk* en haar kunstschat.

Neemt deel aan deze gouwdag en stort, desgewenst, uw bijdrage tot deelname aan de feestdis.

P. LEUDERS, Wie werd Burgemeester te Aalst in 1743 ? — 10 F.

J. PIETERS, Hoe men op het einde van de XIIe eeuw St. Cornelius vereerde te Ninove ? — 10 F.

J. PIETERS, St.-Bartholomeuskerk en St.-Adriaansabdij te Geraardsbergen — 10 F.

J. PIETERS, Rond de relieken van Sint Cornelius te Ninove — 20 F.

W. PREVENIER, Repartitie der beden van 1394 en 1396 in het Land van Aalst — 20 F.

Fr. VANACKER, Verzet van de Aalsterse Buildragers tegen de Stadhouder in 1649 — 15 F.

J. VAN CLEEMPUT, De leenverheffing van de Grote Tiend te Aalst in de 15e eeuw — 10 F.

F. VAN COETSEM, Determinanten in de geschiedenis van Geraardsbergen — 20 F.

F. VAN COETSEM, Het taalkundig werk van Dr. H. Vangassen — 15 F.

R. VAN DER LINDEN, Het zeldzaam Bedevaartvaantje van de H. Joannes Nepomucenus te Pollare — 15 F.

H. VANGASSEN, Het ambacht der Blauwververs en Garentwijnders te Aalst in de XVIIIe eeuw — 15 F.

H. VANGASSEN, Een « Bezoek » in 1336 — 30 F.

H. VANGASSEN, Herlinkhove in 1709 — 20 F.

H. VANGASSEN, De Honger van Ninove — 30 F.

H. VANGASSEN, Iconografie van Aalst — 15 F.

H. VANGASSEN, Een Latijnse School te Ninove in de 18e eeuw — 15 F.

H. VANGASSEN, De Rederijkerskamer van Sint Anna te Ninove in de XVIIe en XVIIIe eeuw — 30 F.

H. VANGASSEN, Over de verpleging van gekwetste soldaten en de wederwaardigheden van een cirurgijn in de jaren 1658-1676 — 15 F.

H. VANGASSEN, Het Vlas te Ninove en Omstreken vooral in de XVIIe eeuw — 35 F.

H. VANGASSEN, Een Volkstelling te Ninove in 1784 — 15 F.

H. VANGASSEN, De zwetende ziekte in de Dendervallei — 10 F.

A.J. VAN LUL, Een eeuw evolutie — 35 F.

A.J. VAN LUL, De Spoorlijn 's Gravenbrakel-Gent — 30 F.

J. VAN TWEMBEKE, De Kerkelijke organisatie in het Land van Aalst — 15 F.

J. VAN TWEMBEKE, De heerlijkheid Brakel — 60 F.

J. VERBESSELT, Moorsel — 25 F.

J. MELKENBEEK, De gemeentewapens van het Land van Aalst — 150 F.

IV. TOPONYMIE.

J. DE BROUWER, Toponiemen te Erembodegem — 15 F.

J. DE BROUWER & Fr. COUCK, Toponymie van Denderleeuw — 125 F.

H. VANGASSEN, Plaatsnamen te Ninove — Hydronymie — 25 F.

H. VANGASSEN, Plaatsnamen te Ninove — Grasland — 20 F.

H. VANGASSEN, Plaatsnamen te Ninove — 10 F.

H. VANGASSEN, Plaatsnamen te Ninove — Bossen - Onbebouwd en bebouwd land — 25 F.

H. VANGASSEN, Plaatsnamen te Ninove — 40 F.

HET LAND VAN AALST

Tweemaandelijks tijdschrift

Voorzitter: Fritz Courteaux, Acaciastraat, 7, Aalst (tel. (053)280.96).

Beheerder: Albert van Lul, de Nayerlaan, 51, Brussel 19 (tel. (02)44.61.22).

Redaktiesekretaris: E.H. J. de Brouwer, pastorij, Lupe (tel. (053)233.61).

Recensiedienst: E.H. V. Gaublomme, pastoor, Gottem (tel. (051)630.80).

Ruildienst: Marcel Cornelis, Dwarsstraat, 21, Denderleeuw.

Prijs van het jaarabonnement voor leden : 120 fr., voor steunende leden : 200 fr. en voor ereleden : 500 fr., te storten op de postrekening « Het Land van Aalst », nr 5869.11. Gewoon losnummer (25 fr.) te bestellen bij de beheerder en te storten op voornoemde postrekening.

INHOUD VAN Nr. 5

1963

G. de Smet — Het Karmelietenklooster te Bottelare (vervolg) 165

G. van Herreweghen — Marodeurs en hun leerlingen in het Land van Boelare 178

W. Braekman — Enkele aanvullende gegevens over het Begijnhof te Aalst 186

V. van Bossuyt — Over de oude Gemeentekeure van Geraardsbergen 187

J. van Twembeke — Lijst van de Heerlijkheden van het Land van Aalst (vervolg) 189

Gouwdag van het Land van Aalst 200

Druk. « De Aankondiger », Dokter De Moorstraat, 6, Aalst - Tel. 248.18.